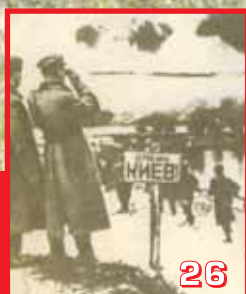


ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

№11 (101) 2008



26

Битва
за Дніпро



40

Запали свічку
в скорботі
за жертвами
голодомору



44

«Гарматний»
Гіннес

Творче об'єднання "ВЕТЕРАН"

ПРОПОНУЄ СТЕНДИ ТА ПЛАКАТИ РІЗНИХ РОЗМІРІВ

Для народознавчої світлиці



3 вартової служби

3 стрійової підготовки



3 підготовки та інструктажу водіїв

Для класу "Україна - НАТО"

Таблички



Плакати та стенди можуть бути виготовлені на папері, на папері з ламінацією, на самоклеїці з ламінацією, на пластику, на пластику з рамкою. Плакати можуть корегуватися як за розміром, так і за змістом, за бажанням замовника.

м. Київ, вул. ПЕСТЕЛЯ, 11, т. 236 89 48, 332 99 01, 236 61 86, e-mail: pestel@i.com.ua

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРИШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Вячеслав БУГІЛЬ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Микола ГУЦУЛЯК
Анатолій ГРИЩУК
Володимир ДІБРОВА
Микола ДРАГАН
Віктор КАРПОВ
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Данило КУЛИНЯК
Михайло МАЛЯРЧУК
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО
Ігор ХАЛЯВІНСЬКИЙ
Микола ЦИЦЮРСЬКИЙ
Леонід ШОЛОМИЦЬКИЙ
Людмила ШПИТЯК
Анатолій ЧАЙКОВСЬКИЙ

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЕЛОВ

Літературний редактор:

Валентина БОЖОК

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК
Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.vu.mil.gov.ua/

© «Військо України», 2008
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 13.11.2008 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку.

Інформаційна підтримка:
Управління прес-служби МО України, «Флот
України», «Крила України», «Морська Держава»

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст
реклами відповідає рекламодавець.

Технічна
підтримка



УКРАЇНА-НАТО8

Сергій Дворник: «Політична стабільність та підтримка суспільства — ось складові, які необхідні для вступу України до НАТО»



ЕКСКЛЮЗИВ18

Зігмундс Балодіс: «Латвія підтримує розвиток України як демократичної держави і готова поділитися досвідом щодо реалізації реформ»



ЯК ЦЕ БУЛО26

Битва за Дніпро

Ігор МОЇСЄЄНКО



ВІДЛУННЯ МИНУЛИХ РОКІВ30

Щоденник паволоцького невільника

Володимир ШУЛЬГА



ЩОБ ПАМ'ЯТАЛИ...34

Одного разу під Чарікаром

Олексій ТРИГУБ



ІСТОРІЯ БЕЗ РЕТУШІ38

«Ми рушимо в Батурин через Крути, Та станція для нас — дороговказ...»

Данило КУЛИНЯК



МЕМОРІАЛ40

Запали свічку в скорботі за жертвами голодомору 30-х років



АРСЕНАЛ44

«Гарматний» гіннес

Сергій ГОНЧАРОВ



П'ЄДЕСТАЛ46

Галина Пундик: «Відіграти 10 «уколів» у китаянок на їхньому полі?.. Такого в історії Олімпійських ігор ще не було»



НОТАТКИ ПУБЛІЦИСТА48

Читати не можна заборонити

Микола ГУЦУЛЯК

Міністр оборони України Юрій Єхануров своїм наказом затвердив Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на об'єктах Міністерства оборони України

На Одещині стартував місячник оборонно-масової роботи, в якому взяли участь військовослужбовці Збройних Сил України

У Косовому українські, польські, американські та грецькі військові лікарі сил КФОР провели гуманітарну акцію з надання медичної допомоги мешканцям селища Донья-Бітінья, розташованому в зоні відповідальності українського миротворчого контингенту

В Івано-Франківську розпочав роботу Територіальний центр комплектування Збройних Сил України військовослужбовцями за контрактом, який став 25 подібним центром на території нашої держави

Курсанти-артилеристи Львівського інституту Сухопутних військ виконали показові бойові стрільби з системи реактивного залпового вогню «Град» під час польового виходу на Яворівському загальновійськовому полігоні

Питання впровадження у Повітряних Силах ЗС України кадрового менеджменту централізованого типу було обговорено в ході зустрічі з експертами НАТО у Вінниці

За результатами Всеармійського конкурсу «Кращий винахід року» дипломами та грошовими винагородами нагороджено кількох офіцерів та працівників ЗС України — авторів найбільш вагомих винаходів та корисних моделей для застосування у військовій сфері

Представники Центру підготовки офіцерів для багатонаціональних штабів Національної академії оборони України взяли участь у багатонаціональному комп'ютерному командно-штабному навчанні «Вікінг-2008», яке пройшло у Королівстві Швеція

Міністр оборони України своїм наказом визначив нові умови оплати праці членів екіпажів морських (рейдових) суден забезпечення, працівників берегових організацій ВМС ЗС України з метою поліпшення їх матеріального стану



«Для виконання запланованих заходів на наступний рік необхідне фінансове забезпечення на рівні 32 мільярди гривень. І це — мінімальна потреба»

(З виступу Начальника Генерального штабу — Головнокомандувача Збройних Сил України генерала армії України Сергія Кириченка на нараді з керівним складом Генерального штабу).

У Центральному будинку офіцерів Збройних Сил України відбувся брифінг за участю першого заступника начальника Головного управління особового складу Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майора Сергія Кропивченка стосовно переходу Українського війська на контрактну основу.

За словами генерал-майора Сергія Кропивченка, на сьогодні штатна чисельність військовослужбовців-контрактників складає 54 відсотки.

Представник Генерального штабу розповів про здобутки військового відомства на етапі переходу війська на контрактну основу. Зокрема, сьогодні в півтора-два рази підвищено грошове забезпечення всіх категорій військовослужбовців, яке наприкінці минулого року не сягало навіть 500 гривень. Крім того, щороку близько трьохсот контрактників мають переваги при вступі до вищих військових навчальних закладів. Нарешті, військовослужбовці звільнені від виконання не властивих їм функцій, відбулися корінні зміни в системі харчування із залученням представників малого та середнього бізнесу.

— Внаслідок впровадження цих заходів вдалося зупинити плінність кадрів, яка була у Збройних Силах України протягом останніх років, — зауважив генерал-майор Сергій Кропивченко. — Сьогодні ми можемо констатувати, що за 2008 рік ми профінансовані лише на 53% від потреби.

За його словами, відповідно до отриманої суми план щодо набору контрактників виконаний лише на 71%. Крім того, 27,3% від загальної чисельності прийнятих на військову службу за контрактом були звільнені, при цьому 29% з них у зв'язку із закінченням строку контракту.

30 жовтня на Одещині за участю Міністра оборони України Юрія Єханурова відбулася урочиста церемонія вручення 4000-го ордера військовослужбовцю Збройних Сил України за поточний рік

У церемонії взяли участь заступник глави військового відомства Володимир Діброва, командувач військ Південного оперативного командування генерал-лейтенант Петро Литвин, керівники структурних підрозділів МО України.

Під час заходу Юрій Єхануров особисто вручив 4000-й ордер на квартиру багатодітній родині учасника бойових дій старшого прапорщика Олега Ханкіна, а також ще 97 — військовослужбовцям гарнізону. Вітаючи щасливих новоселів, Міністр оборони України запевнив, що керівництво вітчизняного оборонного відомства робить все можливе для виконання раніше затвердженого плану-графіка вручення ордерів військовослужбовцям у поточному році. Серед щасливих власників житла шість сімей учасників бойових дій, шість сімей інвалідів Великої Вітчизняної війни, 33 сім'ї, які проживали в аварійному будинку і 22 сім'ї військовослужбовців, що перебувають на квартирному обліку понад 15 років.





13 листопада у столиці Естонської Республіки місті Таллінні розпочалися Консультації високого рівня між Україною та НАТО за участю міністрів оборони.

— Ми позитивно сприймаємо політику відкритих дверей Альянсу і працюємо над поглибленням рівня

нашої співпраці, — наголосив у своєму вступному слові на відкритті Консультацій Міністр оборони України Юрій Єхануров.

Глава вітчизняного оборонного відомства також підкреслив, що все більш актуальним завданням стає пошук ефективних механізмів забезпечення євроатлантичної безпеки, зміцнення миру та поглиблення співробітництва.

— Саме тому Міністерство оборони України працює над подальшим змістовним наповненням практичними заходами процесу «інтенсивної взаємодії» з НАТО, пошуком нових та більш ефективних механізмів співробітництва з Альянсом, — наголосив Юрій Єхануров.

Міністр оборони України також запевнив учасників Консультацій у продовженні плідної взаємовигідної співпраці між Україною та НАТО у сфері забезпечення миру і стабільності.

У свою чергу, Міністр оборони Естонії Яак Авіксоо зазначив, що цей захід дає можливість продовжувати плідну співпрацю України з НАТО в рамках проведення реформ, спрямованих на євроатлантичну інтеграцію. Пан Яак Авіксоо високо оцінив прагнення України брати участь у Силах швидкого реагування НАТО та багатонаціональній вертолітній ініціативі, що заохочує майбутні відносини держави з НАТО.

Перед початком Консультацій високого рівня між Україною та НАТО відбулася зустріч Міністра оборони України Юрія Єханурова з Генеральним секретарем НАТО паном Яапом де Хоопом Схеффером.

Міністерство оборони України та уповноважені представники семи головних церков і релігійних організацій підписали або висловили принципову згоду щодо укладення Меморандуму про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців ЗС України

Меморандум підписали представники Української православної церкви, Української православної церкви Київський патріархат, Української греко-католицької церкви, Римської католицької церкви, Української автокефальної православної церкви, Всеукраїнського союзу об'єднань євангельських християн-баптистів та Духовного управління мусульман України. Від імені керівництва військового відомства підпис на документі, до якого церква та військо йшли довгі роки, поставив заступник Міністра оборони України Володимир Діброва.

У Меморандумі, зокрема, зазначається, що «сторони, розглянувши на спільному засіданні питання щодо можливості активізації військово-церковних відносин шляхом найбільш широкого використання у межах чинного законодавства потенціалу українських церков та релігійних організацій для забезпечення конституційного права особового складу Збройних Сил на свободу совісті та віросповідання, заявляють наміри про спільні дії».

— На мою думку, наша сьогоднішня зустріч — це ще одна віха в стосунках між державою в особі Міністерства оборони України та церквою. Збройні Сили України засвідчують свою повагу та висловлюють сподівання на плідну співпрацю на славу Божу та благо Збройних Сил України, — зазначив Володимир Діброва.



Випробувані на Львівщині керовані парашутні системи спецпризначення вітчизняного виробництва «Статус-СП» та «Скаут» стоять у складі озброєння в одному з елітних підрозділів Збройних Сил України

Екіпажі винищувальної авіації Повітряних Сил ЗС України на літаках Су-27 та Міг-29 здійснили понад 30 польотів з метою підготовки до бойового чергування та виконання завдань за призначенням

Реформуванню системи управління кадрами та переходу Збройних Сил України на контрактну основу присвячений семінар за участю представників апарату збройних сил США з питань кадрової політики, який пройшов у Києві

Делегація Збройних Сил України на чолі з начальником Генерального штабу — Головнокомандувачем ЗС України генералом армії України Сергієм Кириченком взяла участь у засіданні Військового комітету Європейського союзу в Брюсселі

Делегація Міністерства оборони України ознайомила з новітніми розробками провідних країн світу в галузі кораблебудування на міжнародній виставці військово-морського озброєння «Євронаваль — 2008», яка пройшла у Франції

Рада офіцерів Центру морських операцій Військово-Морських Сил ЗС України оприлюднила звернення до керівництва законодавчої та виконавчої влади України, в якому висловила стурбованість перспективами фінансування ЗС України у 2009 бюджетному році

Комісія Генерального штабу Збройних Сил України перевірила стан та забезпечення вибухопожегобезпеки та живучості на арсеналах, базах, складах з ракетами, боеприпасами і вибуховими речовинами Збройних Сил України

Виступаючи протягом жовтня на національних і міжнародних змаганнях різного рівня, спортсмени Збройних Сил України здобули 17 золотих, 34 срібних та 10 бронзових медалей

За матеріалами Управління прес-служби МО України



Міністр оборони України Юрій ЄХАНУРОВ:

**«Найкращий спосіб
для попередження
агресії – бути
сильним настільки,
щоб ні у кого
не виникало
бажання перевірити
нас на міцність»**

**Тези виступу Міністра оборони України
на зборах керівного складу системи
військової освіти 31 жовтня 2008 року**

За роки незалежності в Україні сформована власна політика у сфері військової освіти. Вона зорієнтована на забезпечення сучасного рівня підготовки військових кадрів, оновлення змісту, форм і методів навчання, збільшення інтелектуального потенціалу офіцерського корпусу, а також утвердження патріотичної складової у системі військової освіти.

Стан військової освіти істотно впливає на збереження і розвиток інтелектуального та бойового потенціалу Збройних Сил України. Тому час вимагає від нас подальшого вдосконалення системи підготовки військових фахівців. Чим же обумовлюється необхідність подальшого вдосконалення системи військової освіти?

По-перше, суттєво змінюються завдання та структура Збройних Сил, способи їх застосування, запроваджуються нові форми та методи збройної боротьби. Я думаю, що ми ще самі не усвідомили всього того, що відбулося влітку на Кавказі. Вважаю, що ця подія ще довго буде предметом досліджень наших аналітиків, і висновки ми уже робимо. Роботи дуже багато. Все це вимагає змін у підготовці військових фахівців, у першу чергу офіцерського складу; внесення коректив у зміст навчальних планів та

програм; уточнення вимог та критеріїв оцінки якісного стану офіцерського складу.

Система військової освіти має забезпечувати фундаментальну наукову, загальнокультурну, загальновійськову та практичну підготовку військових фахівців за всіма спеціальностями і спеціалізаціями, що визначають рівень боєготовності Збройних Сил України, розвиток озброєння та військової техніки, морально-психологічний стан особового складу.

Водночас важливо не випускати з поля зору те, що формування офіцерського корпусу нового типу має розглядатися одночасно з формуванням нового сержантського корпусу, розподілом функцій між молодшими офіцерами і сержантами в умовах переходу на військову службу за контрактом з коригуванням термінів військової служби і порядку її проходження та створення відповідної нової нормативно-правової бази.

По-друге, реалізація вимог Державної програми розвитку Збройних Сил на 2006–2011 роки та Державної програми переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, активізація процесів, пов'язаних з євроатлантичною ін-

теграцією, потребують комплексного вирішення завдань військової освіти з питань розробки та реалізації нових підходів до підготовки особового складу Збройних Сил України, зокрема його офіцерського складу.

Шлях вперед лежить через вирішення цілої низки проблем. Найважливіше, потребує підвищення якості підготовки військових фахівців. На жаль, відгуки щодо рівня навченості випускників вищих військових навчальних закладів, які надходять з військ, свідчать, що саме у цьому напрямі залишається багато недоліків.

Потребує вдосконалення процес виховання майбутніх офіцерів. На мою думку, раніше у цьому питанні було зроблено декілька незважених кроків.

Останнім часом ми переглянули підходи до ролі військової історії, гуманізації та гуманітаризації військової освіти, її значення у вихованні військових фахівців. У Національній академії оборони України створено гуманітарний факультет, створюється науково-дослідницький центр військової історії.

Якість підготовки військових фахівців залежить від багатьох факторів, але передусім від викладацького складу. Ми повинні залучати до цієї роботи кращих офіцерів,

які мають відповідний досвід військової служби, військових науковців та кращих викладачів цивільних вищих навчальних закладів. І взагалі, ця тема потребує особливої уваги і нових поглядів. Людина, яка служила в українській армії, пішла в запас після багатьох років служби, не може бути колишнім військовим. І в цьому плані ми повинні серйозно попрацювати.

Важливим напрямом розвитку системи військової освіти, безумовно, є її інтеграція до державної системи вищої освіти. Включення окремих військових навчальних закладів до складу потужних цивільних університетів дозволяє нам залучити понад 500 провідних науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації та додатково використовувати сучасну матеріально-технічну базу цивільних вищих навчальних закладів у підготовці військових фахівців.

По-третє, за роки незалежності ми отримали мільйонну армію. Зараз у нас налічується 148 тисяч військовослужбовців, отже, і замовлення на підготовку військових фахівців менше. Так, якщо два-три роки тому війська отримували близько чотирьох тисяч випускників вищих військових навчальних закладів, то вже сьогодні їх кількість зменшилася вдвічі.

Тому, зрозуміло, систему військової освіти в існуючій раніше мережі навчальних закладів утримувати стало недоцільно. Я був в Одесі, бачив ті чудові корпуси, які там залишилися. І дуже хочеться, щоб ми знайшли прийнятні рішення щодо використання в системі військової освіти цих будівель. Зроблено у цьому напрямі багато, але сьогодні нам необхідно також вести принципову розмову про її подальшу структурну оптимізацію.

Так, найближчим часом передбачається реорганізувати Національну академію оборони України в Національний університет оборони України. Доцільним є підвищення статусу та автономії видових вищих навчальних закладів з наступною їх реорганізацією в академії видів українських Збройних Сил. У їх складі мати військові коледжі для підготовки військовослужбовців служби за контрактом сержантського та старшинського складу. При цьому Національний університет оборони має стати

методологічним центром у галузі знань військової науки з визначенням змісту, об'єму, методики підготовки військових фахівців усіх рівнів.

Окремо хотів би зупинитися на впровадженні дворівневої схеми підготовки військових фахівців та термінах їх навчання. На сьогодні підготовка всіх фахівців тактичного рівня здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра з терміном навчання чотири роки і два місяці. Враховуючи загальнодержавні тенденції розвитку вищої освіти, у подальшому військових фахівців тактичного рівня командного профілю з освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» доцільно готувати з терміном навчання чотири роки, а інженерного та гуманітарного профілю — з освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» та з терміном навчання п'ять років.

У Національній академії оборони ми вже зробили перші кроки — збільшили термін навчання офіцерів оперативного-тактичного рівня з очною формою навчання до двох років, а оперативного-стратегічного рівня — до 14 місяців.

По-четверте, за останні роки навчально-матеріальна база військо-

вих навчальних закладів практично не оновлювалася. Зауважу, що проблемні є. Навчання слухачів та курсантів здійснюється на застарілих зразках озброєння та військової техніки, макетах, тренажерах, які не відповідають сучасним вимогам. Існує велика потреба щодо забезпечення навчального процесу сучасними тренажерами у достатній кількості та оновлення польової бази навчальних закладів. Необхідно зважено використовувати кошти, які спрямовуються на організацію підготовки військових фахівців. Ми зі свого боку, звичайно, будемо розглядати питання бюджету в цьому напрямі.

По-п'яте, останнім часом нами зроблено багато для інтеграції військової освіти та науки. Створено принципово нову систему воєнно-наукових досліджень, яка має чітку ієрархічну будову, структурована за рівнями і напрямками наукових досліджень. Вона спроможна ефективно виконувати наукові завдання Міністерства оборони, Генерального штабу Збройних Сил та видів Збройних Сил, а також інших міністерств і відомств, які є замовниками наукових досліджень в оборонній сфері. На жаль, ми весь час реорганізуємося, все роби-

Військова освіта повинна не лише давати знання, а й гартувати характер, сприяти формуванню активної патріотичної позиції.



Український офіцер має відчувати, що його праця високо цінується в суспільстві і має відповідне до її складності і відповідальності матеріальне забезпечення.

мо, за винятком одного — вирішення проблеми фінансування цих напрямів.

Інтеграційні процеси військової освіти та науки треба підтримувати. Це відповідає загальнодержавному та світовому підходу щодо покращення рівня підготовки фахівців з вищою освітою.

Як я бачу організаційну побудову нашої військової освіти? Ліцеї, які є сьогодні, а це півтора десятка, з підвищеною військово-фізичною підготовкою, які знаходяться в підпорядкуванні Міністерства освіти і науки та місцевих органів влади, мають стати об'єктом нашої уваги. І я прошу всіх поставитись до цього з відповідною активністю. Я вважаю, що кількість цих ліцеїв є на сьогодні недостатньою. Свідчення цього — п'ять—шість чоловік на місце при вступі. Досвід показує, що із п'яти випускників лише один іде до військового інституту, а чотири вступають до цивільних закладів. Повірте, рівень підготовки в ліцеї досить високий, ліцеїстів навчають з повагою і патріотизмом ставитися до всіх питань, пов'язаних зі Збройними Силами України. Тому, за підтримки Президента України, всі глави обласних державних адміністрацій отримали завдання підготувати пропозиції щодо створення таких ліцеїв там, де їх немає. Наприклад, у таких великих областях, як Дніпропетровська, Донецька, Одеська, Харківська, там, звичайно, має бути не один ліцей. В Західній Україні батьки просто проходу не дають, щоб їхню дитину взяли на навчання до ліцею. Я думаю, що у нас є всі можливості, щоб разом з місцевими та обласними органами влади вирішити це питання.

Наступне питання — військові ліцеї. На жаль, сьогодні є тільки один такий заклад — у Києві. Мною підписаний наказ про створення з 1 вересня наступного року військово-морського ліцею в Севастополі. Плануємо, що він буде всеукраїнським. Військово-

морський інститут імені Павла Нахімова допоможе матеріальною базою й іншою підтримкою, щоб цей ліцей працював. Ми зробимо все для того, щоб у планах на наступний рік було будівництво військового ліцею в Батурині. Також надійшла хороша ініціатива від Одеської обласної влади про створення військово-морського ліцею в Одесі, на території колишнього Одеського інституту Сухопутних військ. Я вважаю, що такий ліцей треба створити. Тобто має бути мережа військових ліцеїв, які готуватимуть майбутні кадри для Збройних Сил, але не тільки для вищих військових навчальних закладів, а й для системи військових коледжів, які ми повинні створити. Зараз ми обговорюємо питання про те, що потрібно ще ввести Центр підготовки професійних сержантів, який буде у Харкові з 1 грудня. Але ідея є. Коли начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України генерал армії України Сергій Кириченко спілкувався з ректорами харківських вищих навчальних закладів, було запропоновано з 1 вересня створити коледж з терміном навчання 2–2,5 роки. У ньому навчатимуться серйозні, професійно підготовлені військові, які становитимуть основу української армії. І майбутній український сержант, і старшина — це люди, які пройдуть серйозну підготовку.

Декілька слів про Національну академію оборони України і військові видові інститути. Якщо ми перетворюємо нашу Національну академію на університет, то військові інститути можуть бути видовими академіями. Наприклад, Академія Сухопутних військ, Академія Військово-Морських Сил і тому подібне.

Військова освіта повинна не лише давати знання та навички, а й гартувати характер, сприяти формуванню активної патріотичної позиції. Це формує нові, більш сер-

йозні вимоги до якості та напрямів виховної роботи.

Ми повинні відродити поняття «офіцерський корпус» в його найвищому значенні. Відновлений корпоративний офіцерський дух, культура та цінності стануть основою формування справжнього військового кластеру. Це буде система, що об'єднає професіоналів та патріотів, які користуються повагою у суспільстві та мають належні умови для несення служби і відпочинку. Впевнений, що дух корпоративної єдності, патріотизму і державності є основою відродження цінностей українського офіцера.

Повноцінна гуманітарна освіта для кожного українського офіцера, знання історії з усіма її трагічними та світлими сторінками мають створити необхідні умови для духовного єднання всередині офіцерського корпусу, кристалізації його міцного патріотичного каркасу.

Дбаючи про духовні засади, ми не повинні забувати про матеріальні складові корпоративної культури. Український офіцер має відчувати, що його праця високо цінується в суспільстві і має відповідне до її складності і відповідальності матеріальне забезпечення.

На шляху до відродження офіцерського корпусу, до формування сучасного військового кластеру вже зроблено декілька важливих кроків.

По-перше, припинено бездумне і неконтрольоване скорочення офіцерського складу. Ми скорочу-



емо офіцерів, і в той же час у селах і містах набираємо дітей і хочемо зробити з них професійних контрактників, які через півроку захочуть розірвати контракт. У червні Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України підтримав клопотання Міністерства оборони, і ми припинили скорочення офіцерського складу. Відтепер кожен професіонал може бути впевнений у тому, що він не ізгой. Кожен, хто чесно служить Україні, переконається, що насправді є така професія — Вітчизну захищати. І що ця професія входить до переліку суспільно важливих і тому соціально захищених.

По-друге, ми внесли до категорії першочергових питань соціальних стандартів несення служби. Насамперед це стосується одного із найбільш важливих питань — забезпечення житлом. 30 жовтня в містігерої Одеси мною вручений 4-тисячний ордер на квартиру з початку 2008 року. До Дня Української Армії буде вручено 5-тисячний ордер. Жодні світові кризи, жодні рейдерські атаки чи скепсис з боку окремих політиків не завадять нам просуватися на шляху скорочення житлової черги. На 1 січня цього року ми мали на черзі 51,8 тисяч безквартирних сімей військовослужбовців. Я думаю, що на 1 січня 2009 року черга буде зменшена до 40 тисяч. Ми наводимо порядок в цьому питанні. Дуже багато запитань у нас до наших керівників і командирів. Будівельний сектор сьогодні знаходиться в дуже доб-

Ми не дозволимо нав'язувати суспільству стереотип про військових як утриманців чи жебраків. Армія не об'їдає пенсіонерів, вона захищає народ і Україну.

рому стані. Кількість пропозицій, яка зараз є у нашому тендерному комітеті, вже зашкалює, тобто буде серйозний конкурс на зниження ціни. Для окремих категорій військових поняття «черги на житло» буде ліквідоване до кінця наступного року. В першу чергу ми виконаємо завдання Президента України щодо льотно-підйомного складу. До 1 липня 2009 року ця категорія буде забезпечена житлом. Я хочу, щоб кожний лейтенант, який випускається, знав, що протягом року він отримає житло. І це має стати правилом. Якщо людина управляє апаратом вартістю десятки мільйонів гривень, вона має бути спокійна в плані того, що відбувається у неї вдома. Так само ті, хто плаває на кораблях, до 1 липня будуть забезпечені житлом. У Севастополі минулого року було видано 10 квартир. Росія видає щороку по 150. Цього року ми вперше вводимо там два будинки, ще два в Інкермані. Це буде 200 квартир. На наступний рік ми плануємо вирішити цю проблему. Це принципово. Щоб не виникало питання, чому український офіцер знаходиться в гірших умовах.

По-третє, ми вважаємо, що настав час турбуватися не лише про тих, хто служить сьогодні, а й про тих, хто вийшов у запас. В системі Міністерства оборони працює 183 підприємства. Вважаю, що досвід наших відставників, з тих, хто ще хоче послужити Україні, може згодитися і «на громадянці». Я проаналізував, скільки наших офіцерів запасу там працює. Виявилось — небагато. Чому молоді, міцні люди повинні десь шукати роботу. Чому ми не можемо залучати їх до роботи у Збройних Силах. Людей, які вже пройшли вишкіл, тих, кого ми знаємо, кому довіряємо.

По-четверте. Ми тісно співпрацюємо з численними громадськими організаціями, звітуємо перед ними, залучаємо до вирішення наших проблем. Вважатиму, що оцінкою для Міністерства оборони

буде ліквідація однієї з них, як кажуть, через непотрібність. Це буде спілка безквартирних офіцерів України.

По-п'яте, кожний військовослужбовець може бути впевнений, що Міністерство оборони, за підтримки Президента України — Верховного Головнокомандувача зробить все необхідне для того, щоб відстояти його інтереси на найвищому рівні. Ми нікому не дозволимо нав'язувати суспільству стереотип про військових як утриманців чи жебраків, яким гроші з бюджету подають. Армія не об'їдає пенсіонерів, вона захищає народ і Україну. І захищатиме надалі, навіть тих політиків, які її не дуже люблять. І я думаю, що ця тема для нас також є дуже важливою. Армія — поза політикою, але дозволити політикам такі виступи — означає, що ми не достатньо активні.

На завершення перелічу ще раз основні завдання, що постають на сучасному етапі перед системою військової освіти та виховання. Військова освіта повинна відповідати загальнодержавним стандартам і бути конкурентною. Виховання має бути спрямоване на формування корпоративних цінностей офіцерства. Наша мета — створення військового кластеру як системи, в якій поєднується високий бойовий та патріотичний дух офіцерів, інших військовослужбовців з сучасним рівнем техніко-технологічного та соціального забезпечення.

Досвід конфлікту на Кавказі свідчить, що наявні системи колективної безпеки мають не відповідний реаліям потенціал інерції. За таких умов ми повинні чітко розуміти: найкращий спосіб для попередження агресії — бути сильним настільки, щоб ні у кого не виникло бажання перевірити нас на міцність. Впевнений, що відроджений офіцерський корпус України буде спроможний виконувати свій патріотичний та конституційний обов'язок.





Сергій ДВОРНИК: «Політична стабільність та підтримка суспільства — ось складові, які необхідні для вступу України до НАТО»

Дискусії про те, якої стратегії щодо Альянсу повинна дотримуватися Україна, час від часу «стрясають» українське суспільство, розділяючи його на два непримиренні табори. Як і раніше, маємо цілий спектр думок — від переконаних прихильників євроатлантичної інтеграції до таких же переконаних її противників. Проте реалії сьогодення вимагають чіткого і об'єктивного, а не емоційного і заполітизованого усвідомлення сутності Альянсу. Зокрема, такої думки головний консультант Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції Сергій Дворник, який дав нашому часопису ексклюзивне інтерв'ю.

— Сергію Олександровичу, чи переживала така потужна організація, як НАТО, реорганізаційні моменти за час свого існування?

— Я б назвав це навіть не реорганізацією, а глибокою трансформацією відповідно до вимог часу. Адже після геополітичних змін, які відбулися у світі наприкінці 80-х років минулого століття, перед Альянсом постала дилема: або розпуститися, як це зробила Організація Варшавського Договору, або адаптувати свою діяльність до викликів постбіполярного світу. Північноатлантичний альянс обрав другий шлях. Чи було це рішення правильним? Як відповідь можна навести простий, але промовистий факт: за останні десять років кількість членів НАТО збільшилася з 16 до 26 країн, три знаходяться у підготовчій фазі, а декілька проголосили про свій намір стати членами Альянсу.

На Вашингтонському саміті НАТО у 1999 році була схвалена нині діюча Стратегічна концепція Альянсу, в якій визначено принципи реагування на сучасні виклики і загрози. Вона підтвердила зникнення загрози загальної війни в Європі, але визначила нові. Боротьба з ними в контексті забезпечення безпеки своїх членів є пріоритетним завданням Альянсу. Це тероризм, поширення зброї масового знищення та засобів її доставки, етнічні конфлікти, порушення прав людини, політична нестабільність, економічна уразливість.

Досить амбітні завдання як для суто військової організації. І тут слід додати, що сьогодні в НАТО замислюються над оновленням цієї концепції, оскільки до вже ідентифікованих загроз постійно додаються нові, що також вимагають реагування.

— Часто доводиться чути: навіть Україні членство в НАТО? Ми ж маємо відносини особливого партнерства, і цього достатньо.

— Слід пам'ятати, що відносини особливого партнерства закладалися в інших геополітичних умовах, коли превалювала думка про необхідність розведення військових потенціалів НАТО і Росії. Інакше, мовляв, відбудеться надмірне зближення полюсів напруги, згубне для України.

Однак досвід нових членів НАТО свідчить — туди вступають не «проти», а «за». Не проти Росії, а за цінності, якими керуються країни Альянсу, демократію, свободу та колективний захист від загроз ХХІ століття.

Не може Україна дозволити собі залишатися поза системою загальноєвропейської безпеки, яка будеться на основі Альянсу. Наша держава має бути активним суб'єктом європейських процесів. Тому ідеологія співробітництва у наших відносинах з Альянсом і була змінена на ідеологію інтеграції.

Крім того, в основі цієї ідеології євроатлантичної інтеграції лежать і суто прагматичні інтереси. Вступ до НАТО сприятиме покращенню інвестиційної привабливості країни для міжнародних інвесторів. За даними урядового порталу Україна-НАТО, досвід нових членів Альянсу свідчить про значне зростання прямих закордонних інвестицій. У 1997 році в економіку Польщі було інвестовано 2,7 млрд. доларів, у 1998 — 5 млрд., а в 1999 — році вступу її до НАТО — вже 8 млрд. доларів. Щодо Чехії й Угорщини цифри ще більш вражаючі. У 1997 році прямі іноземні інвестиції в економіку цих країн склали відповідно 4 і 6,2 млрд., у

1998 — 9,8 і 10, 2, у 1999 — 12,8 і 14,5 млрд. доларів. Після вступу Болгарії до НАТО іноземні інвестиції в економіку цієї країни зросли вдвічі, в Румунії порівняно з 2003 роком — на 141 відсоток.

— Як відомо, не тільки противники інтеграції України в НАТО, а й значна частина громадськості, нейтральної у ставленні до Альянсу, все ще розглядає цю організацію як суто військову структуру, входження в яку суперечить позаблоковому статусу України.

— Так, питання «Що таке НАТО?» залишається актуальним для українського суспільства. Значна його частина досі користується штампами двадцятирічної давнини про агресивний військовий блок, що заважають сприйняттю об'єктивної інформації. Гадаю, багато хто з непримиримих противників євроатлантичної інтеграції України і не підозрюють, що військові знаходяться лише на третьому рівні вироблення політики та прийняття рішень в Альянсі.

Тим, хто вважає, що зі вступом до Альянсу Україна поступиться частиною свого суверенітету, хотів би нагадати, що НАТО — це не наддержавне, а міждержавне об'єднання, в якому кожна країна має право вето. І це право застосовується.

— Скажіть, як сьогодні складаються відносини України з Альянсом?

— Партнерство України з Альянсом у сфері оборони та військового співробітництва здійснюється з 1994 року в рамках Програми «Партнерство заради миру».

На сьогодні базовий документ, який регулює відносини з Альянсом — Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО, був підписаний 9 липня 1997 року. Нею були встановлені відносини особливого партнерства у форматі «19+1».

У Хартії Україна визнається одним із ключових факторів забезпечення стабільності в Центральній-Східній Європі та на континенті в цілому, а також відзначається, що держави — члени НАТО продовжуватимуть підтримувати її суверенітет та незалежність, територіальну цілісність, принцип непорушності кордонів, демократичний розвиток, економічне

процвітання та статус без'ядерної держави.

На виконання положення Хартії на саміті НАТО в Празі був схвалений План дій Україна — НАТО, в рамках якого щорічно розробляються Цільові плани. Вони визначають стратегічні й середньострокові цілі та пріоритети України на шляху євроатлантичної інтеграції, кінцевою метою якої є членство в НАТО, а також містять перелік конкретних заходів як внутрішнього характеру, так і спільних з НАТО для досягнення визначених у Плані дій цілей. 21 квітня 2005 року у Вільнюсі започатковано Інтенсифікований діалог з НАТО з питань набуття членства та відповідних реформ.

— Тобто, на «папері» відносини між Україною і НАТО прописані досить чітко. Проте якого практичного значення вони набувають в житті, а саме у невійськовій сфері?

— Практичне співробітництво України з НАТО не обмежується військовою сферою. Невійськові сфери є не менш важливими. Це обумовлено тим, що природа цієї організації останнім часом суттєво змінилася — з органу колективної оборони вона перетворюється на орган колективної безпеки, зона відповідальності якої тепер не обмежується територією країн-членів.

Відповідно й інтереси у взаємовідносинах Україна–НАТО виходять за рамки військових питань. 64 цілі співробітництва, передбачені Планом дій, охоплюють весь спектр питань — внутрішньополітичні, економічні, інформаційні, правові і, звичайно, безпеки. Передбачено, наприклад, що Україна, враховуючи заявлену перспективну мету членства в НАТО, продовжуватиме розвиток законодавства, базуючись на принципах демократії та міжнародного права. Тому тематика наших взаємовідносин з Альянсом включає і такі питання, як зміцнення демократичних та виборчих інституцій, незалежності судової влади, завершення адміністративної реформи, боротьба з корупцією, сприяння сталому економічному зростанню і співробітництву між Україною, НАТО та країнами-партнерами, стимулювання ділової активності та забезпечення сприятливого інвестиційного клімату.

У рамках планування на випадок надзвичайних ситуацій між Україною та НАТО створені передумови для розвитку низки перспективних проєктів, серед яких започаткування практичної роботи з прогнозування та попередження ядерних катастроф, ліквідація наслідків катастроф природного та техногенного характеру тощо, а також для участі у спільних навчаннях та

За останні десять років кількість країн — членів НАТО збільшилася з 16 до 26 плюс ще три знаходяться у підготовчій фазі.



НАТО — це не наддержавне, а міждержавне об'єднання, в якому кожна країна має право вето.

тренуваннях. Україна представлена на різноманітних заходах НАТО, пов'язаних з покращенням підготовленості національних структур до реагування на надзвичайні ситуації.

Допомога Україні була надана у 1995 році під час аварії на очисних спорудах у Харкові, у 1997-му в проведенні пошуково-рятувальних робіт на місці катастрофи українського літака Як-42 в Греції, 1998 і 2001 роках — в подоланні наслідків повеней у Закарпатті.

В рамках економічного співробітництва з Альянсом також заплановано низку програм. Так, з жовтня 1999 року в Україні здійснюється спільний проект Україна–НАТО з мовної перепідготовки військово-службовців, звільнених у запас або відставку. Важливою складовою економічного співробітництва є діяльність Робочої групи відкритого складу з питань економічної безпеки.

Організуються курси та семінари з питань економічної безпеки, формування та виконання військового бюджету, реструктуризації оборонної промисловості, планування і управління національними оборонними програмами, правової оцінки оборонних бюджетів.

Україна посідає друге місце серед країн-партнерів (перше — Росія) за інтенсивністю співробітництва у рамках програми НАТО «Безпека через науку», яка належить Комітету НАТО з науки заради миру та безпеки, зокрема, за кількістю проектів та грантів на їх реалізацію.

З 2002 року в Програмі вже взяли участь майже 400 українських учених. Україна отримала близько 200 наукових стипендій і грантів: 41 грант надано НАН України, вищим навчальним закладам (університети, академії) та дослідницьким центрам при НАНУ на здійснення прикладних досліджень у сферах мікрохірургії та біотехнологій, ядерної фізики та гідрології.

На науку Україні виділяється майже 10 відсотків коштів у рамках цивільного бюджету НАТО, відведеного на науку. За 2002–2007 роки це майже 12 млн. доларів. 500

тисяч євро спрямовано на інформатизацію українських університетів. Загалом за підтримки НАТО збудовано волоконно-оптичні науково-освітні мережі «УРАН» в 16 вищих навчальних закладах України, серед яких Київ, Одеса, Севастополь та Харків. У цілому членами Асоціації користувачів Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі УРАН є 40 вищих навчальних закладів.

— На жаль, попри всю привабливість, яка вимальовується і в потенційному, і в реальному співробітництві з Альянсом, кількість прихильників НАТО не збільшується. У чому Ви вбачаєте причини такого становища?

— Так, за даними соціологічних досліджень, проведених Українським центром економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова, у лютому 2008 року підтримання ідеї вступу до Альянсу знаходилася на рівні 21 відсотка. За даними того ж опитування, кількість противників вступу до НАТО складала на той же період 53 відсотки (розробники Програми заклали 50%).

Опитування експертів, здійснене Центром Разумкова щодо проблем, які стоять на заваді євроатлантичній інтеграції, показало, що існує чимало проблем, серед яких відсутність консенсусу всередині державно-політичної еліти, брак фінансового та кадрового забезпечення, розбіжності геополітичних орієнтацій регіонів України, антинатовські кампанії, які здійснюються окремими політичними силами, нехтування досвідом проведення інформаційних кампаній з питань євроатлантичної інтеграції та небажання правлячої верхівки інтегрувати Україну в НАТО.

На мою думку, соціальну базу підтримки євроатлантичної інтеграції складає молодь, якій вдалося уникнути стереотипів ворожого ставлення до Альянсу. Тому пріоритетним напрямом інформаційної політики держави має бути саме молодь та люди середнього віку.

— Сергію Олександровичу, а яким чином відбувається реалізація заходів Цільового плану Україна–НАТО на 2008 рік та підготовка Цільового плану на наступний?

— Цільовий план Україна–НАТО на 2008 рік був затверджений Указом Президента України 1 квітня цього року. У першому півріччі із 402 виконано 27 заходів. 3 липня в штаб-квартирі НАТО (Брюссель) відбулося спільне засідання Політичного та Політико-військового керівного комітетів НАТО з Україною з метою проведення оцінки стану виконання Цільового плану-2008 за півроку.

У своїх коментарях практично всі союзники відзначили роботу, яка здійснюється Україною щодо виконання Плану, загалом позитивно оцінили підсумки реалізації заходів у першому півріччі на основі самооцінки, наданої українською стороною, а також презентації членів делегації.

— Ми знаємо, що наміри України приєднатися до Альянсу не знаходять підтримки і порозуміння в Росії. Чи проводяться українсько-російські консультації з питань співробітництва Україна — НАТО та РФ — НАТО?

— Інтеграція України в НАТО не спрямована проти жодної третьої сторони, зокрема Росії. Україна пропонує Російській Федерації відвертий діалог з усіх питань, по-



в'язаних з євроатлантичною інтеграцією.

Так, 23 травня цього року в МЗС України відбувся третій раунд консультацій з проблематики НАТО на рівні заступників міністрів закордонних справ обох держав, під час якого сторони обговорили стан та актуальні питання відносин України та РФ з НАТО, позиції щодо подальшого розвитку співробітництва з Альянсом у контексті рішень Бухарестського саміту, зокрема його практичні аспекти та перспективи поглиблення.

— **Цікаво знати, які вироблено заходи протидії можливим «антинатовським» кампаніям противниками вступу України до НАТО, тобто які можливі «відповіді» на провокаційні шоу на кшталт проголошення «територій, вільних від НАТО», блокування військових кораблів країн Альянсу, що, безумовно, не сприяє збільшенню кількості прихильників цього курсу?**

— Комплекс таких заходів викладений у Державній цільовій програмі інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2008–2011 роки. Це вже другий подібний документ. Порівняно з попередньою Програмою, його було суттєво доопрацьовано, однак деякі недоліки залишилися. Так, зокрема, у новій Програмі відсутня розбивка по цільових групах, застосовується принцип «у-

У лютому 2008 року підтримка суспільства ідеї вступу України до НАТО знаходилася на рівні 21 відсотка

ніверсальна інформація для універсального споживача», частота використання каналів інформації не прив'язана до широти охоплення, кількість конференцій та семінарів перевищує кількість заходів із залученням телебачення.

До речі, при використанні телебачення слід відійти від формального підходу до виконання заходів, оскільки навіть успішний проєкт можна провести неефективно. Наприклад, пристойно знятий та розрахований на широку аудиторію документальний фільм «НАТО: свій чи чужий?» демонструвався на загальнонаціональних каналах «1+1» та Першому національному у нічний час. Нещодавно він демонструвався у денні години щонеділі по ТРК «Київ», однак аудиторія цього телеканалу є досить обмеженою.

Державна програма містить сім заходів, які передбачають пряме залучення телебачення до інформаційної кампанії щодо євроатлантичної інтеграції, а також 11, які спрямовані на інформування та навчання журналістів центральних та регіональних телеканалів.

Тому Комітет у своєму рішенні за результатами засідання рекомен-

дував Кабінету Міністрів та відповідальним центральним і місцевим органам виконавчої влади здійснити певні кроки для забезпечення ефективного виконання Програми. Передусім заходи інформаційного характеру об'єднати в єдину інформаційну кампанію, провівши всі необхідні попередні дослідження та розробивши її стратегію.

Необхідно співпрацювати при виконанні заходів Програми з неурядовими організаціями, оскільки використання цього потенціалу дозволить покращити аналітичний супровід інформаційної кампанії та отримати доступ до додаткових ресурсів (наприклад, при проведенні соціологічних опитувань).

— **Сергію Олександровичу, який Ваш прогноз стосовно приєднання України до Альянсу?**

— Робити прогнози — річ невдячна, оскільки потім доводиться пояснювати, чому вони не справилися. Скажу лише, що інтеграція в НАТО — процес складний. Критерії вступу, формалізовані у Плані дій щодо членства, стосуватимуться не тільки сфери безпеки та оборони, а й політичних, економічних та правових питань. Особливу увагу НАТО приділяє побудові ефективного громадянського суспільства. Альянс не реагуватиме на декларації та обіцянки, не підкріплені ефективною роботою — це організація, яка передбачає і вигоди, і відповідальність для своїх членів.

У Декларації Бухарестського саміту НАТО від 3 квітня цього року глави держав та урядів всіх країн — членів Альянсу заявили про те, що вони дійшли згоди — Україна стане членом НАТО.

Як кажуть дипломати, м'яч на нашій половині поля. Політична стабільність, реформи та підтримка суспільства — ось необхідні складові для вступу. І, забезпечивши їх, Україна вправі очікувати на запрошення у найближчому майбутньому.

Бесіду вів Володимир КОРОТИЧ





Федір МАКАВЧУК: «На жаль, через невирішеність соціальних проблем є випадки самовільного залишення частин військовослужбовцями за контрактом»

Військова служба правопорядку Збройних Сил України була заснована навесні 2002 року. Планувалося, що вона формуватиметься протягом трьох років, але вже у жовтні 2003-го ВСП приступила до виконання завдань за призначенням. Про те, які здобутки має Служба за роки своєї діяльності, розповів у інтерв'ю нашому часопису начальник Військової служби правопорядку у Збройних Силах України — начальник Головного управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України генерал-майор Федір МАКАВЧУК.

Федір МАКАВЧУК. Народився 1957 року в родині військовослужбовця. У 1978 році закінчив Ленінградське вище загальновійськове командне училище, у 1987 — Військову академію імені М.В. Фрунзе, у 2001 отримав військову освіту оперативно-стратегічного рівня у Національній академії оборони України, а в 2007 році — повну вищу освіту за спеціальністю «Правознавство».

Пройшов шлях від командира мотострілецького взводу до командира окремої бригади, обіймав посаду начальника 169-го окружного навчального центру.

У листопаді 2007 року призначений Начальником Військової служби правопорядку у Збройних Силах України — начальником Головного управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України.

— Федоре Федоровичу, чим, на Вашу думку, було обумовлене рішення про створення у 2002 році служби, яку Ви нині очолюєте?

— Причин було багато. В ході реформування Збройних Сил України, скорочення кількості військових частин, з'єднань значна частина військовослужбовців відволікалася на виконання завдань, безпосередньо не пов'язаних з їхніми службовими обов'язками. Водночас, тільки у 2000–2001 роках більше 10 тисяч військовослужбовців Збройних Сил України щоденно залучалися до виконання завдань патрульно-постової служби, охорони заарештованих на гауптвахтах, виконання обов'язків інспекторів ВІБДР та для участі в гарнізонних заходах. Близько чотирьох тисяч офіцерів призначалися для виконання обов'язків дізнавачів, а це, як правило, командири підрозділів, яких надовго відривали від особового складу. А отже, страждали передусім навчання та бойова підготовка. Як показала практика, офіцери-дізнавачі військових частин не були професіоналами, і в службовому відношенні вони повністю залежали від своїх командирів. Щоб показати «явне» благополуччя та задовільний стан правопорядку, траплялося, приховували злочини. Це негативно впливало на якість провадження дізнання та загальний стан правопорядку у війську. Крім того, не ефективно здійснювався розшук

військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини.

Отже, система профілактичних заходів з питань запобігання правопорушенням у військових частинах була неефективною. У 2002 році Збройні Сили України мали у своїй структурі 36 військових комендатур, 78 гарнізонних і військових гауптвахт, 70 військових інспекцій безпеки дорожнього руху, 7 підрозділів гарнізонної і комендантської служб та дисциплінарну військову частину. Однак вони не були об'єднані в єдину структурну систему.

Тому виникла потреба у створенні єдиного штатного організму в складі Збройних Сил, який би ефективно впливав на стан профілактичної роботи, правопорядок і військову дисципліну. Такою структурою стала Військова служба правопорядку Збройних Сил України. Сьогодні в її складі 7 гауптвахт, 24 відділення військових інспекцій дорожнього руху та дисциплінарний батальйон, які діють за єдиним замислом і планом, мають чітку вертикаль управління та забезпечення. У наступному році планується скоротити кількість гауптвахт до шести, а дисциплінарний батальйон переформувати у дисциплінарну роту.

— Євроатлантичні прагнення України також відіграли роль у прийнятті рішення щодо заснування ВСП?

— Сьогодні такий інститут, як військова поліція, успішно функціонує в арміях більшості країн світу. До речі, у різних країнах військових правоохоронців називають по-різному. Наприклад, у США, Великобританії, Нідерландах, Ізраїлі, Туреччині, Словаччині — це військова поліція, в Італії — карабінери, Франції — жандармерія, Китаї — народна озброєна міліція, Німеччині — фельд'єгері, в Польщі — військова жандармерія. При цьому, незважаючи на назву та певну різницю в покладених на них завданнях, загальна мета діяльності цих підрозділів така сама, як і в української Військової служби правопорядку.

— Як вплинуло на діяльність Військової служби правопорядку реформування Збройних Сил?

— Звісно, процес реформування Збройних Сил торкнувся і Військової служби правопорядку. Було

розформовано шість органів управління, 18 окремих рот і взводів, скорочено 1979 посад військовослужбовців і працівників Збройних Сил. На сьогодні співвідношення чисельності Військової служби правопорядку та Збройних Сил складає 1,32 відсотка (для прикладу: у Великобританії — 2%, США — 3–4%, Німеччині — 1,85%).

Разом з тим, виникли передумови для реформування загальнодержавної системи кримінальної юстиції. Ці зміни затверджені 8 квітня цього року Указом Президента України у Концепції реформування кримінальної юстиції, згідно з якою Військова служба правопорядку має бути реформована у Військову поліцію.

— Чим відрізнятиметься майбутня Військова поліція від нинішньої Військової служби правопорядку?

— У статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України» визначено, що однією із функцій ВСП є «попередження, виявлення, розкриття і припинення злочинів та інших правопорушень». Для виконання цього завдання військові правоохоронці мають проводити оперативно-розшукову діяльність. Однак Військова служба правопорядку не має на це відповідних повноважень, оскільки є лише спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил і, згідно із Законом «Про оператив-

но-розшукову діяльність», не є суб'єктом такої діяльності.

Інша справа — Військова поліція. Це буде самостійний правоохоронний орган зі статусом, який дає можливість вносити відповідні зміни до законодавства. А відтак з реформуванням ВСП у Військову поліцію з'являться і законні підстави для повноцінного виконання нею своїх функцій.

— Чи достатня, на Вашу думку, фахова підготовка військовослужбовців ВСП для роботи у новому статусі?

— Структурним підрозділом Головного управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України є Управління дізнання, де проходять службу 102 дізнавачі. Усі вони мають фахову підготовку та освіту юридичного профілю, крім того, чималий практичний досвід. Адже Військовою службою правопорядку за роки її існування прийнято та зареєстровано 2182 повідомлення про злочини, за результатами перевірок обставин порушено 505 кримінальних справ, проведено 457 адміністративних розслідувань, із яких 126 — про скоєння корупційних правопорушень, відшкодовано близько 2,5 мільйонів гривень завданої внаслідок цього матеріальної шкоди.

— За такого стану справ, можливо, пора включати до складу ВСП, чи то Військової поліції, підрозділи по боротьбі з корупцією?

Військовослужбовці спецназу ВСП пройшли підготовку на курсах з протидії вибуховим пристроям під керівництвом інструкторів НАТО.



Фото з архіву Головного управління ВСП ЗСУ

Міністром оборони України прийнято рішення про створення на початку наступного року штатних підрозділів протидії корупції в складі ВСП.

— Ви маєте рацію. Саме тому для забезпечення реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» на період до 2010 року Міністром оборони України прийнято рішення про створення на початку наступного року в складі Служби правопорядку штатних підрозділів протидії корупції.

— Раніше справжньою пошестю для війська було самовільне залишення військовослужбовцями місця служби...

— Щодо розшуку військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини або місця служби, то він організований нами у всіх областях України. Завдяки чіткій роботі підрозділів ВСП кількість втікачів зменшилася з 2003 року більше ніж у шість разів. Водночас проблемним питанням є попередження самовільних залишень місць служби... військовослужбовцями військової служби за контрактом.

— Невже і контрактники «у бігах»? Чи не простіше піти з війська цивілізованим шляхом, адже військова служба за контрактом добровільна...

— Це так. Але, погодьтеся, коли з цією категорією військовослужбовців підписується перший контракт терміном не менше як на три

роки, держава бере на себе певні зобов'язання щодо достатнього грошового забезпечення, створення належних соціально-побутових умов для контрактника та його сім'ї. На жаль, через недостатнє фінансування вони не завжди виконуються. Отож буває так, що люди залишаються сам-на-сам зі своїми проблемами, а відтак не мають вибору і самовільно залишають місце служби. Тому сьогодні й маємо, що із 131 військовослужбовця, який самовільно залишив військову частину, 29 — контрактники.

З огляду на це, начальник Генерального штабу — Головнокомандувач Збройних Сил України вимагає від командирів військових частин про такі факти повідомляти ВСП негайно, а не через 10 діб, коли вже буде порушено кримінальну справу.

— **Контроль за порядком використання військового автомобільного транспорту здійснює Військова інспекція безпеки дорожнього руху, яка з 2002 року входить до складу ВСП. Отже, чи покращилася за останні роки ситуація на дорогах?**

— За період діяльності у складі ВСП Військовою інспекцією безпеки дорожнього руху здійснено великий обсяг робіт. Зокрема, проведено розслідування 416 дорож-

ньо-транспортних пригод, які були скоєні з вини водіїв військових транспортних засобів та військовослужбовців — власників особистого транспорту. Крім того, для профілактики ДТП здійснено більше 19 тисяч перевірок організації внутрішньої служби в парках та заходів щодо запобігання ДТП у військових частинах, проведено огляд близько 120 тисяч машин. Як наслідок, з'явилася тенденція до зменшення кількості ДТП на військових транспортних засобах із 40 у 2000 році до п'яти у 2008-му.

— **Федоре Федоровичу, є у ВСП і свій «спецназ». Якщо не таємниця, чим він займається?**

— Наш Центр спеціального призначення у взаємодії з відповідними підрозділами МВС та СБУ бере участь у протидії диверсійним проявам і терористичним актам, забезпеченні спільно із фахівцями Управління Державної охорони України безпеки Президента під час його перебування на військових об'єктах, забезпеченні безпеки проведення міжнародних навчань та інших заходів міжнародного співробітництва, силовому припиненні протиправних посягань щодо військових об'єктів.

З часу створення Центру військовослужбовці частини пройшли підготовку на навчальних курсах з протидії саморобним вибуховим пристроям під керівництвом інструкторів НАТО, навчалися на різноманітних мовних та фахових курсах за кордоном, брали участь у проведенні заходів із забезпечення безпеки від диверсій і терористичних актів перших осіб нашої держави та членів іноземних військових делегацій під час їх візитів в Україну. До речі, всі наші «спецназівці» — офіцери. Адже відповідальність за виконання покладених на них завдань — дуже висока.

— **Мабуть, і відбір серйозний?**

— І не тільки до «спецназу». Всі військовослужбовці, які приймаються на військову службу в підрозділи ВСП, проходять відбір та перевірку на професійну придатність, а військовослужбовці строкової служби отримують, крім того, ще й відповідну спеціальну підготовку в Навчальному центрі Військової служби правопорядку.



Бесіду вів Володимир ГАЛАНЦЕВ



Міністерство оборони України

КОНЦЕРН

“ТЕХВОЄНСЕРВІС”

Державне господарське об'єднання



Україна, 04119, Київ, вул. Дегтярівська, 13/24
тел.: +38 (044) 489-42-16, факс.: +38 (044) 489-05-86



Сміттєвоз КО-440-1



Сміттєвоз КО-440-3



Сміттєвоз КО-440-4



Вакуумна машина КО-520



Вакуумна машина КО-503В



Комбінована машина КО-829А-01



Андрій КОЛЕННИКОВ: «Створення реактивного артполку «Ураган» стало одним із кроків, спрямованих на оптимізацію оргштатної структури ракетних військ і артилерії»

3 листопада — День ракетних військ і артилерії

Як відомо, свято артилеристів приурочене до однієї з найвеличніших битв Другої світової, проведеної на теренах України — Київської наступальної операції. Шістдесят п'ять років тому вперше в ході війни у смугах наступу 38-ї загальновійськової та 3-ї танкової армій була створена найвища щільність артилерії на ділянці прориву оборони противника у міжріччі Дніпра та Ірпеню, здійснено четвертий вогневий вал і масування вогню артилерійського корпусу по вузлах опору противника, завдяки чому й були забезпечені умови для визволення Києва.

Із набуттям незалежності Україна успадкувала потужну частку ракетних військ і артилерії військової машини колишнього СРСР. На той час РВіА Збройних Сил України налічували один корпус, шість артилерійських дивізій, вісім ракетних бригад оперативно-тактичних ракет, п'ять комплектів РВіА загальновійськових та танкових армій (ракетна бригада, артилерійська бригада, реактивний артилерійський полк, протитанковий артилерійський полк, артилерія механізованих і танкових дивізій), на озброєнні яких знаходилося близько 2,5 тисяч ядерних боеприпасів, 230 ракетних комплексів та більше 7200 артилерійських систем, в тому числі 660 реактивних систем залпового вогню

і 3300 гармат калібру 100 мм та більше.

Враховуючи відмову України від ядерної зброї та приєднання до міжнародних договорів щодо скорочення стратегічних наступальних озброєнь, ліквідації ракет середньої і малої дальності та оборонну спрямованість її воєнної доктрини, були визначені шляхи реформування та розвитку українського війська, які знайшли своє відображення у Державній програмі розвитку Збройних Сил України.

В контексті цього документа основними пріоритетами в реформуванні та розвитку РВіА стали оптимізація чисельності та організаційно-штатної структури з метою досягнення відповідності характеру можливих дій за призначенням,

оптимізація системи управління, розробка і втілення нових способів бойового застосування Ракетних військ і артилерії відповідно до умов сучасних збройних конфліктів. Особлива увага приділяється підтриманню озброєння та військової техніки у боездатному стані, поетапній модернізації існуючого та розробці нового озброєння. Також згідно із Державною програмою здійснюється розгортання повномасштабної оперативної та бойової підготовки, яка спрямована на забезпечення готовності органів управління, з'єднань, частин і підрозділів РВіА до виконання завдань за призначенням.

Нині на озброєнні РВіА Сухопутних військ Збройних Сил України знаходяться ракетні комплекси тактичних ракет «Точка» і «Точка-У», реактивні системи залпового вогню «Смерч», «Ураган», «Град», самохідні гаубиці 2С1 «Гвоздика», 2С3м «Акація», 2С19 «Мста-С», самохідні гармати 2С5 «Гіацинт-С», причіпні гаубиці Д-30 та 2А65, 82-мм та 120-мм міномети.

Протягом нинішнього року було здійснено низку заходів, спрямованих на удосконалення системи управління, оптимізацію організаційно-штатної структури ракетних військ і артилерії. Так, на сьогодні створена перспективна модель зразка 2010 року. Одним із кроків, спрямованих на її реалізацію, стало створення реактивного артилерійського полку «Ураган».

Зцією ж метою у військах була проведена реорганізація кількох артилерійських частин. Згодом це уможливило спрощення процесів управління під час бойового застосування ракетних військ і артилерії в можливих операціях та створення таких організаційно-штатних структур, які повністю відповідатимуть їхньому функціональному призначенню.

З метою розвитку озброєння та військової техніки РВіА проводиться цілеспрямована робота з модернізації існуючих, розробки нових зразків озброєння та військової техніки.

За підтримки Президента та Міністра оборони України у 2007 році розпочалася робота з розробки нового ракетного комплексу вітчизняного виробництва, до якої було залучено понад 60 підприємств та установ Оборонно-промислового комплексу нашої країни.

Протягом нинішнього року виконувалися роботи по створенню нових зразків озброєння, військової техніки та боеприпасів, у тому числі комплексу автоматизованого управління артилерійськими підрозділами, переносних ПТРК, артилерійського комплексу звукотеплової розвідки, приладів та обладнання для топогеодезичного забезпечення бойових дій підрозділів РВіА, артилерійських боеприпасів, зокрема високоточних. Частина з них уже пройшла попередні випробування і вийшла на завершальний етап — державні випробування та прийняття на озброєння.

Одним із напрямів розвитку озброєння та військової техніки нині є модернізація існуючих зразків ОБТ та продовження термінів їхньої технічної придатності. У цьому році продовжувалися роботи з модернізації РСЗВ «Град» і була розпочата модернізація 122-мм самохідної гаубиці 2С1 «Гвоздика» та самохідних ПТРК «Штурм-С». Крім того, завершено роботи з продовження термінів технічної придатності тактичних ракет.

Посильний внесок у зміцнення бойового потенціалу українського «Бога війни» вносять фахівці провідної наукової установи РВіА Сухопутних військ ЗС України — Наукового центру бойового застосування ракетних військ і артилерії Сумського державного університету. Саме тут постійно триває вив-

В ході командно-штабного навчання «Морський вузол–2008 вперше після 2000 року були здійснені бойові пуски реактивних систем залпового вогню «Смерч».

чення досвіду застосування РВіА інших країн світу, здійснюється аналіз застосування, і на його основі вносяться пропозиції до нових статутних документів з питань розвитку форм, способів і прийомів підготовки та застосування війська в сучасних умовах ведення збройної боротьби.

Разом з оптимізацією структури та чисельності бойових частин було проведено удосконалення системи підготовки військових фахівців. Постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2005 року № 381 з 1 вересня 2006 року базовим навчальним закладом визнано Львівський орден Червоної зірки інститут Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного Національного університету «Львівська політехніка». Одним із структурних підрозділів інституту є факультет ракетних військ і артилерії, який займається підготовкою спеціалістів для РВіА за спеціальностями «Управління діями підрозділів ракетних військ і артилерії», «Електронні системи та пристрої ракетних комплексів», «Комплекси, прилади та пристрої артилерійської розвідки».

Підготовка молодших спеціалістів для РВіА Сухопутних військ здійснюється у навчально-артиле-

рійському полку, який розташований у смт Дівички, що на Київщині.

Цього року була проведена низка широкомасштабних заходів оперативної та бойової підготовки, в яких безпосередню участь взяли частини та підрозділи РВіА. Серед них — бригадні тактичні навчання з бойовою стрільбою, командно-штабні навчання «Морський вузол-2008» та «Рішуча дія-2008».

В ході командно-штабного навчання «Морський вузол–2008» вперше після 2000 року були здійснені бойові пуски реактивних систем залпового вогню «Смерч». Вони були проведені 29 вересня на базі Державного навчально-випробувального центру Збройних Сил України «Чауда» в Криму. До бойових пусків були залучені підрозділи двох реактивних артилерійських полків «Смерч». Під час командно-штабного навчання один із реактивних артилерійських полків здійснив 800-кілометровий марш своїм ходом з Кременчука, інший — переміщення залізничним транспортом до Навчально-випробувального центру «Чауда». Обидва успішно виконали завдання з бойовими пусками.

ТВО Командувача Ракетних військ і артилерії — начальник управління РВіА полковник Андрій КОЛЕННИКОВ





Аташе з питань оборони Латвійської Республіки підполковник Зігмундс БАЛОДІС:

«Латвія підтримує розвиток України як демократичної держави, її співробітництво з європейськими та євроатлантичними структурами і готова поділитися своїм досвідом щодо реалізації реформ»

На відміну від України, яка створювала національне військо на основі великого військового угруповання колишньої Радянської Армії, Латвія зробила це практично «з нуля». При цьому вимагаючи від Російської Федерації негайного виведення військ колишнього Прибалтійського військового округу. В ексклюзивному інтерв'ю нашому часопису аташе з питань оборони Латвійської Республіки в Україні підполковник Зігмундс Балодіс розповів про становлення війська Латвії та її приєднання до системи колективної безпеки.

— **Пане Балодіс, чи мріяли Ви пов'язати своє життя з армією?**

— Такого навіть в думках не було. В середній школі я захопився історією. Щоправда, викладач початкової військової підготовки агітував долучитися до військової справи. Та склалося так, що з часом таки довелося вдягнути військовий однострій. Причому, спочатку приміряти солдатську форму — я проходив строкову службу в мотострілецькій дивізії, яка дислокувалася в Середній Азії.

Відслуживши, я повернувся додому і наступного року вирішив вступати до Латвійського державного університету на факультет історії та філософії. І знову не минув армійського вишколу — навчався на військовій кафедрі і по закінченні університету отримав звання лейтенанта запасу. Рік працював у школі, а потім мене запросили до новоствореного військового музею. Було цікаво спробувати себе у цій справі, адже відтворювали заклад, який існував при незалежній Латвії, між двома війнами — з 1920 по 1940 рік. Отже, з 1990 року я створював нові експозиції та проводив перші виставки. Бурхливі події 90-х не оминули й Латвію. Співробітники музею також не стояли осторонь цих доленосних для країни подій.

— **Отже, з чого розпочалося відродження національного війська?**

— Відродження Збройних Сил Республіки Латвії почалася невдовзі після проголошення декларації незалежності 4 травня 1990 року. В той час створюються перші підрозділи самооборони. Після серпневого путчу 1991 року в Латвії було сформоване перше територіальне воєнізоване формування «Земессардзе», щось на зразок національної гвардії. Начальником штабу «Земессардзе» був призначений Гіртс Валдіс Крістовскіх.

29 серпня 1990 року Кабінет Міністрів видає розпорядження про створення Прикордонних військ і вже у жовтні з'являється навчальний центр Прикордонних військ у Військово-Морських Силах. 13 листопада 1990 року парламент приймає рішення про створення Міністерства оборони. До штату Сил Самооборони з січня 1992 року входять Військово-Морські Сили, Національна Академія оборони й частини Повітряних Сил. Командиром Сил Самооборони був призначений полковник Дайніс Турлайс, який мав великий бойовий досвід служби в Афганістані.

До 1993 року в Латвії фактично існували дві незалежні армії. «Земессардзе» підпорядковувалося безпосередньо президентові, а Сили Самооборони — міністру оборони. В країні дислокувалися російські збройні сили. Було зрозуміло, що так далі продовжуватися не може. Розбудова власне латвійського війська розпочалася зі створен-

ня національних збройних сил, до складу яких увійшли «Земессардзе» та Сили Самооборони. Земське ополчення трансформувалося в сухопутні війська.

Протягом шести років були закладені основи для побудови невеликих за чисельністю, але професійно навчених збройних сил. Військово-політичне керівництво Латвії, так само як і інших країн Балтії, добре розуміло, що захист національних інтересів неможливо забезпечити лише власними силами. Саме тому це обґрунтувало його прагнення до інтеграції в структури Північноатлантичного альянсу.

— На яких напрямках були зосереджені основні зусилля при розбудові латвійського війська?

— За допомогою західних експертів були розроблені основи оборонного планування, а навесні 1995 року Рада національної безпеки ухвалила «Концепцію національної безпеки». Велике практичне значення мав передусім розвиток двосторонніх зв'язків зі Сполученими Штатами Америки, відпрацювання військової взаємодії з НАТО і окремими членами Альянсу, розвиток військового співробітництва з Литвою та Естонією, Швецією та Фінляндією в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» й використання зарубіжного досвіду в процесі створення національного війська з метою наступного його інтегрування у військові структури Альянсу.

Постійний прогрес у проведенні внутрішніх реформ та адекватне його сприйняття у країнах — членах НАТО, демонстрація здатності військово-політичного керівництва Латвії до співпраці з іншими країнами у просуванні спільних цілей безпеки, активне запозичення позитивного досвіду щодо процедур, методів та стилю роботи, що є спільними для інституцій інших країн, особливо країн — членів НАТО, увінчалися успіхом у прагненні Латвії набути членства у Північноатлантичному альянсі. 29 березня 2004 року в політичному житті Латвійської Республіки відбулася знаменна подія — вона стала повноправним членом Альянсу.

— Пане Балодіс, які особливості вступу Латвії до НАТО Ви хотіли б виокремити?

— Загалом особливістю вступу трьох Балтійських країн до НАТО було їх тісне співробітництво у військовій та оборонній галузях. У рамках цієї співпраці в 1995 році за підтримки країн — членів Альянсу був реалізований перший

Латвія — перша країна в прибалтійському регіоні, яка повністю перейшла на військову службу за контрактом.

потужний проект — БАЛТБАТ, який передбачав формування за стандартами НАТО балтійського батальйону з підтримання миру.

Велике значення приділялося співробітництву прибалтійських країн з іншими країнами регіону, що належать до Північноєвропейського командування військами НАТО. Тут воно розвивалося за схемою 3+3 (Естонія, Латвія, Литва + Польща, Німеччина, Данія).

— Яким на сьогодні є склад латвійської армії?

— На початок 2008 року латвійське військо нараховувало п'ять тисяч військовослужбовців. Штатний персонал «Земессардзе» складає 540 осіб, а добровольчий — трохи більше 10 тисяч.

— П'ятитисячного війська вистачає для надійного захисту держави?

— Населення Латвії складає приблизно 2,3 мільйона. Але справа навіть не в цьому. Йдеться про колективну безпеку. Виходячи з цього на сьогодні це оптимальна цифра. А ще ми зробили наголос на професіоналізації армії — у національній оборонній концепції ідея переходу на контрактну службу закладена ще в 2003 році. Постановою Кабінету міністрів був розроблений план дій, розвитку системи навчання, заходів щодо соціального захисту військовиків. На це витратили близько 3 млн. лат (це 30 млн. в українських гривнях). Латвія — перша країна в Прибалтійському регіоні, яка повністю перейшла на контрактну службу.

— Пане підполковнику, чим керівництво країни може зацікавити громадян при надходженні на військову службу?

— Ми виходимо з того, що війська мають бути мобільними. Треба мати менше штабних працівни-



В кінці 2003 року більше ніж дві третини населення (68,7%) підтримували членство в НАТО і лише 23,1 відсотка вважали його непотрібним.

ків і більше військовослужбовців, які проходять службу безпосередньо у підрозділах. У 2004 році були проведені зміни в системі оплати, другий етап реформи грошового забезпечення пройшов у 2007 році. Зарплату додали всім, але найбільше, на 70 відсотків, сержантам контрактної служби. На сьогодні початкова заробітна плата контрактника першого року служби в перерахунку на українську валюту складає приблизно 3400 грн. Виплачують гроші і за піднайом житла (1000 грн. щомісяця), а також грошове забезпечення на продовольство (по 70 грн. щодня).

— Грошове забезпечення дозволяє якось вирішувати житлове питання?

— Спеціальної державної програми по пільгових кредитах не існує. Але комерційні структури ніколи не відмовляють військовим у довгострокових кредитах (на 20–40 років) під 4–10 відсотків річних.

— Пане Зігмундсе, за якими принципами і в яких закладах проводиться навчання військовослужбовців?

— Відповідно до наших стандартів існує чотири рівні навчання — початковий, другий — від капітана

й вище, третій — до полковника, четвертий — від полковника і вище. Перші два рівні здійснюються безпосередньо в Латвії, третій — у Балтійському коледжі, який розташований в естонському Тарту й фінансується трьома прибалтійськими країнами. Четвертий рівень — курс вищого командного складу — також здійснюється у Балтійському коледжі. Для всіх рівнів ми використовуємо можливість слухачів навчатися у військових академіях США, ФРН, Великобританії та Франції.

— Чи актуальною для латвійських військових є участь у миротворчих операціях?

— Ми розпочали миротворчу діяльність у 1996 році. І з того часу латвійські військові постійно задіяні в миротворчих операціях. Найбільше у 2006 році — близько 540 чоловік. Сьогодні загальна чисельність миротворців складає 394 осіб.

— Відрядження до миротворчих контингентів, мабуть, гідно оплачується?

— Постановою Кабінету міністрів були внесені зміни до системи оплати для військовослужбовців, які проходять службу в миротворчих місіях. У Латвії їм нараховується

грошове забезпечення, плюс спеціальна надбавка за участь у миротворчій операції. На 2004 рік ця сума складала у перерахунку на українську валюту 9000 грн. І змінювалася залежно від виду операції, з певним коефіцієнтом. Якщо, приміром, це фахівець із розмінування, йому ще нараховується надбавка. В цілому виходить в перерахунку на гривню близько 20 тис. на місяць, плюс, як я вже зазначав, зарплата в Латвії.

— Скажіть, а як вирішується питання забезпечення армії технікою та озброєнням?

— У 1991 році в латвійській армії не було жодної одиниці зброї. Закуповували спочатку у країнах колишнього Варшавського договору. Так, наприклад, автомати Калашникова — в Польщі, Румунії, Словаччині. Але пізніше було прийнято рішення перейти на зброю НАТОвського стандарту. Важкої техніки у нас немає. На сьогодні розглядається питання про закупівлю бронетранспортерів для піхоти. Можливо, в Україні.

Військовий простір Латвії захищається в рамках операції НАТО — країни Альянсу патрулюють по чотири місяці. Для цього чотири літаки дислокуються в Литві. Цю місію вже виконували пілоти Бельгії, Великобританії, Норвегії, Нідерландів, Польщі, Туреччини, Іспанії, Португалії, США, Франції, ФРН, Польщі, Словаччини та Данії.

— Пане Балодіс, яким є ставлення пересічних громадян до армії?

— Армія в Латвії традиційно має високий авторитет. Міністерство оборони щорічно проводить опитування громадськості. За результатами останнього 70 відсотків опитаних визнають, що національні збройні сили спроможні зміцнити обороноздатність країни, і у їх розвитку є прогрес.

— Як довго тривав процес вступу до НАТО? І чи проводився у країні з цього приводу референдум?

— Референдуму не було, рішення приймалося парламентом. Розуміючи, що першочерговою умовою приєднання до НАТО є громадська підтримка, ще до того, як було отримано офіційне запрошення приєднатися до Альянсу, окрім здійснення інтенсивних внутрішніх реформ та відповідної підго-



товки, військово-політичне керівництво країни розпочало діалог з населенням. Основна увага була зосереджена на тому, чому Латвії варто приєднатися до Альянсу.

Суспільно-інформаційна політика була такою, що інформація могла доходити до людей будь-якого віку, різних національностей та регіонів. Традиційним каналом її подачі для громадськості були преса та телебачення, а також інформаційні бюлетені, оновлювані вебсайти тощо. Національні збройні сили та міністерство оборони регулярно організували заходи для громадськості та ЗМІ для інформування щодо питань оборони, збройних сил, миротворчих операцій тощо. Таким чином, соціальне опитування, проведене у березні 2003 року, продемонструвало, що громадськість була добре обізнана з процесом інтеграції Латвії в НАТО: 86 відсотків респондентів визнавали себе повністю чи частково поінформованими і лише 10 відсотків стверджували протилежне. Мабуть, саме тому в кінці року більше ніж дві третини населення (68,7%) підтримували членство в НАТО і лише 23,1 відсотка вважали його непотрібним.

Загалом, Латвія виконувала ПДЧ п'ять років. Тільки в 2003-му наш бюджет досяг необхідних двох відсотків ВВП, які витрачались на утримання війська.

— Скільки років має прослужити у війську офіцер, щоб отримувати пенсію?

— Наше військо створювалося, як я уже зазначав, «з нуля». Треба було внести зміни до законодавства. Зупинилися на тому, що військовослужбовцям зараховували службу і в лавах збройних сил інших країн, у тому числі колишнього Радянського Союзу. На сьогодні пенсія складає 40 відсотків від останньої зарплати, плюс два відсотки за кожний вислужений після двадцяти рік — максимум 80 відсотків від зарплати. Підполковником можна служити до 55, полковником — до 58 років. Щодо генералів, то зараз їх на все військо всього 4–5 чоловік.

— Скажіть, в яких сферах відбувається співробітництво військових відомств України та Латвії?

— Відносини між Латвією та Україною мають глибоке історичне

коріння. Адже Україна була однією з перших держав, які в серпні 1991 року визнали відновлення незалежності Латвії.

Наші країни об'єднують спільні інтереси у сфері зовнішньої політики та географічна близькість, що дає можливість спільно вирішувати питання безпеки в регіоні. У цілому, в зовнішній політиці Латвії Україна посідає важливе місце завдяки своєму економічному потенціалу, а також у контексті розвитку політичних процесів у Європі. Особливо слід наголосити на тому, що ми завжди високо оцінювали підтримання Україною внутрішньополітичних досягнень і зовнішніх цілей Латвії — інтеграції в Європейський Союз та НАТО. Також Латвія підтримує розвиток України як демократичної держави, її тісне співробітництво з європейськими та євроатлантичними структурами і готова поділитися своїм досвідом щодо реалізації реформ.

Обидві країни мають значний потенціал для співробітництва у сфері оборони, яке розпочалося

Моя друга половинка зі мною в Києві. Ми виховуємо трьох синів. Проблем у спілкуванні немає: дві години льоту — і ти у Ризі.

12 липня 1994 року, коли була підписана угода між міністерствами оборони Латвійської Республіки та України про співробітництво у військовій сфері. За 14 років, що пройшли з часу її підписання, у співробітництві обох держав спостерігається значний прогрес: сфери співробітництва поступово перейшли на взаємовигідну основу.

— Пане підполковнику, чи мали Ви можливість спостерігати за діями українських військових на навчаннях? Що Ви можете сказати про їхній професійний рівень?

— Нещодавно я був присутнім на навчаннях на Рівненському полігоні. Те, що продемонстрували ваші вояки, вражає.

— У нас кажуть, що у військового обов'язково має бути надійний тил... Ваша родина з Вами?

— Так, моя друга половинка зі мною в Києві. Виховуємо трьох си-



нів. Старший — студент другого курсу Академії культури в Ризі. Молодші хлопці — близнюки залишилися в Латвії, з ними постійно знаходиться бабуся — моя мати. Проблем у спілкуванні з дітьми немає — літак з Борисполя до Риги — щодня. Дві години в повітрі — і ти вдома.

— Чим Ви займаєтесь у вільний від служби час?

— На жаль, вільного часу обмаль. Вистачає тільки на вечірній перегляд програм українського телебачення. Це допомагає зрозуміти та вивчати вашу мову. Також з цікавістю читаю вашу пресу. Виписую в офіс максимальну кількість видань, у тому числі, звичайно, й «Військо України».

Бесіду вели Анатолій ПАЩЕНКО та Валерій ФЕСІК

Інтерв'ю підготовлено за сприяння Департаменту міжнародного оборонного співробітництва Міністерства оборони України та Владислава ЮРЕЧКА

ЕРА МИЛОСЕРДЯ

Не шукайте її за вікном — вона завжди в серцях, відкритих для благородства і людяності.

Микола Недогибченко, на мое прохання, назвав імена тих, хто допоміг йому в скрутну хвилину. Він сьогодні у шпиталі. Кожна ампула ліків коштує майже стільки, скільки складає його грошове утримання за півроку. І, щоб підтримати сили офіцера-журналіста, таких ампул треба чимало. Микола Недогибченко — начальник прес-центру Військово-Морських Сил України. Зрозуміло, важливо було б сказати й про грошове утримання українського офіцера. Але саме зараз це було б і недоречно. Адже людина у скрутному становищі просто потребує допомоги.

Тут і починається ЕРА МИЛОСЕРДЯ... Милосердя — це коли безкорисливо, щиро допомагаєш нужденному.

Я пам'ятаю львівського «мецената», котрий розвозив по хатах злиденних нові телевізори і праски... напередодні виборів. Але щойно вибори програв — дав команду, і його нукери не полінилися об'їха-

ти всіх, кого торкнулося його «передвиборче милосердя», і позабрати назад апаратуру. Мовляв, нехай краще на складі згниє, ніж вам, невдячним, служить. Не було, виходить, там ні милосердя, ні благородства, ні людяності...

Справжнє милосердя — коли український солдат стояв по горло у воді в листопаді 1998-го і витягував майже з того світу людей. А потім, напередодні приїзду високопосадовця його, замученого і «непрезентабельного», прогнали представники іншого відомства, і понавтикали своїх службовців — гарно вбраних та «іміджевих». Але цей напівголодний солдатик був ближче до милосердя і Бога. Бо милосердя не у золоті вбрання, а в серцях. Це й довели знову українські воїни під час прикарпатської поєдинок — вже нинішнього, 2008-го. І знали солдати і офіцери Західного оперативного командування, що мають право на повноцінний відпочинок, але спати собі дозво-

ляли лише по три-чотири години. Нагороди потім отримав багато хто, щоправда, не ті солдатики, котрі витягли із виру шаленої води машину, повну жінок, дітей і старих. Але милосердя не чекає на нагороди.

Можна належати до різних партій, народів і націй, можна сперечатися про віру, любов і надії, але коли йдеться про милосердя — всі мислять однаково, незалежно від коліру шкіри чи прапора над головою. І милосердя — чи не є воно саме тією силою, котра врешті-решт об'єднає українців і Україну?

Можливо, я ідеалізую. Адже навіть серед військових журналістів далеко не всі сподобилися виявити милосердя. Дивно було чути, що цивільні репортери дали хоч по кілька гривень на ліки Миколі, а от у офіцерів виявився брак коштів. Це не брак грошей, а брак милосердя.

За це ніхто не покарає і не засудить, крім сумління. Якщо воно є... Милосердя — добродійність серця, а серцю не накажеш ні у любові, ні у благочинності.

Дмитро ГУЦУЛЯК

Автор просить переказати гонорар за публікацію на ліки для Миколи Недогибченка.

Капітан 1-го рангу Микола НЕДОГИБЧЕНКО:

«Я вдячний всім, хто у скрутну годину простягнув мені руку допомоги»



Часом життя випробує нас на міцність. Так сталося і на моєму шляху — тяжке захворювання. На подолання хвороби необхідні ліки, вартість яких у нашій країні перевищує розумні межі. Відверто кажу, я спочатку не знав навіть, що робити. Але Бог розпорядився по-своєму.

Навколо моєї біди об'єдналися військові журналісти, випускники Львівського вищого військово-політичного училища різних років. У Києві перші слова підтримки — «Тримайся! Друзі з тобою!» висловили Ігор Халявінський та Костянтин Хівренко. Зі Львова відгукнувся Сергій Шпак, а із Санкт-Петербурга — Василь Кисельов. Військові журналісти та працівники Управління

прес-служби Міністерства оборони України, прес-центру Генерального штабу Збройних Сил України та журналу «Військо України» ініціювали надання фінансової допомоги на придбання ліків.

З часом журналістська солідарність здолала кордон. У Москві зібрали кошти випускники ЛВВПУ, об'єднали яких Павло Мухортов, Микола Кирсанов, Дмитро Партон, Сергій Жуков, Ігор Мельничук та багато інших. Окрім фінансової допомоги, вони вирішили питання щодо придбання ліків. Суттєву допомогу надав Олександр Утченко, який працює у Краснодарі, із Сургутом перерахував кошти Сергій Мойсеєнко. Це дало можливість придбати ліків більш ніж на дві третини курсу лікування.

Чимало дзвінків надходить на мій мобільний телефон (+380954761815) від друзів та випускників ЛВВПУ. Окрім моральної підтримки, вони висловлюють бажання надати посильну матеріальну допомогу.

Рахунок, на який можна перерахувати кошти для Миколи Недогибченка

АКИБ «УкрСиббанк»

МФО 351005

ЗКПО 09807750

Рахунок № 29246000000105

Поповнення карт рахунку № 26252002415150,

Недогибченко Микола Володимирович,

ІН: 2334714872

16 років на службі Батьківщині!

ДіСі Воєнторг



Мегамаркет для військових. І не тільки



Олексій Сігал

Генеральний директор виробничого концерну Воєнторг «ДіСі»

Будь-який бойовий успіх армії залежить не тільки від зразкового вишколу рядових і офіцерів на полігонах, а й від того, у що одягнений та яке спеціальне тактичне спорядження має кожний солдат. Втім, чомусь саме військовий однострій останнім часом все більше приваблює юнаків та дівчат. Натомість справжній український мегамаркет — виробничий концерн «Воєнторг «ДіСі», який, по суті, замінив магазини-воєнторги в структурі військового відомства, розпочав розпродаж уніформи для «цивілки» ще у жовтні 1992 року. Отже, завдяки умілому керівництву генерально-го директора, до речі, колишньо-

го військового, Олексія Сігала, концерн успішно виробляє найширший асортимент військового, охоронного, міліцейського, мисливського одягу, взуття та спорядження, супутніх товарів тощо. Це зимові та літні камуфльовані чи однотонні (різних кольорів) костюми та бушлати, берети, кепі, футболки, черевики з високими берцями, шеврони, нашивки, шкіряні ремені, різні види кобур, військова фурнітура, прилади нічного спостереження, бронезжилети та інші засоби самозахисту. З 2002 року концерн також імпортує від провідних закордонних виробників і реалізує на потреби українських силових структур, зокрема, різних спецпідрозділів, підводне спорядження, нічну, денну та тепловізійну оптику, металошукачі, зброю та набої.

Виробничий концерн «Воєнторг «ДіСі» по праву вважається найкращим в Україні виробником військового однострою та спорядження. Тому не випадково, що Міністерство оборони України та інші силові структури є основними замовниками їхньої продукції. З відгуків самих військовослужбовців, продукція повністю адаптована під потреби і завдання Збройних Сил і нічим не поступається кращим світовим аналогам.



Розташування магазинів в м. Києві та інших містах України:

- пр. Возз'єднання, 1 (Ленінградська площа), тел.: (044) 277-99-99, 573-48-76;
- пр-т Московский, 8 (метро Петрівка, з-д «Маяк»);
- вул. Вершигори, 7 (Воскресенка), тел. (044) 241-77-77, 540-35-81;
- вул. І. Мазепи (Січневого повстання) 16-18/29;
- вул. Перова, 8.

м. Дніпропетровськ, вул. Миронова, 17; тел.: (0562) 34-14-11;
м. Житомир, вул. Перемоги, 51;

м. Запоріжжя, вул. 40-річчя Радянської України 2-а;

м. Рівне, вул. Курчатова, 3;

м. Сімферополь, вул. Лермонтова, 27-А; тел.: (0652) 61-03-15;

м. Чернівці, вул. Герцена, 3; тел.: (0372) 54-18-87;

Чернігівська обл., Козелецький р-н, с. Десна, вул. Рибалка, 4-А;

Чернігівська обл., м. Ніжин, вул. Гребінки, 24.

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ





Фото Сергія ПОПСУЄВИЧА



БИТВА ЗА ДНІПРО

65-й річниці звільнення Києва від німецько-фашистських загарбників присвячується

Битва за Дніпро стала черговою нищівною поразкою сил вермахту і остаточно поховала надії фашистів зупинити наступ радянських військ. Армія, яку Гітлер мав намір знищити на Дніпрі, не лише не була знищена, а й змусила гітлерівців відступити.

Битву за Дніпро розглядають як низку взаємопов'язаних військових операцій Великої Вітчизняної війни, здійснених протягом чотирьох місяців другої половини 1943 року. Найбільш значущими військовими операціями, котрі у сукупності розглядаються як складовими битви за Дніпро, є Чернігово-Прип'ятська 26 серпня — 30 вересня 1943 р., Дніпровська повітряно-десантна (вересень 1943 р.), Мелітопольська (26 вересня — 5 листопада 1943 р.), Запорізька (10–14 жовтня 1943 р.), Київська наступальна операція (3–13 листопада 1943 р.) та Київська оборонна операція (13 листопада — 23 грудня 1943 р.). У ході цієї битви значні сили Червоної Армії форсували річку, створили декілька плацдармів на правому березі, а також звільнили Київ. З обох сторін у ній брало участь майже 4 млн. військовиків, а фронт її розтягнувся на 1400 кілометрів.

У серпні 1943 року, після завершення Курської битви, вермахт втратив будь-які надії на перемогу над СРСР. Втрати гітлерівців були значними. До того ж, армія, в цілому, була менш досвідчена, ніж раніше — її кращі бійці полягли у попередніх битвах.

Короткочасні наступи гітлерівців час від часу приносили значні результати, але перевести їх у стратегічну перемогу німцям не вдавалося. До того ж, фашистським дипломатичним відомствам ніяк не вдавалося навести лад у стосунках із союзниками. Тому Гітлер прийняв рішення — виграти час за рахунок стримування Червоної Армії на рубежах природної перешкоди. Наказ збудувати комплекс оборонних споруд уздовж Дніпра, відомих як «східна стіна», був відданий німецькою ставкою 11 серпня і приведений у виконання негайно.

Гітлер вимагав від свого штабу тримати позиції будь-якою ціною. Укріплення зводилися уздовж усього берега Дніпра, але надії на забезпечення надійної і масованої оборони за такий короткий термін були невеликі. Як наслідок, «східна стіна» не була однаково міцною на всьому фронті. Натомість правий берег Дніпра — і набагато вищий і крутіший, ніж лівий, що ще більше ускладнювало форсування. Найпотужніші фортифікаційні споруди були сконцентровані в місцях найбільш вірогідної переправи радянських військ — біля Кременчука, Нікополя і Запоріжжя. На додаток до цих заходів 7 вересня 1943 року війська СС та вермахту отримали наказ про тотальне спустошення території, з яких доводилося відходити. Таким чином Гітлер сподівався ускладнити постачання Червоної Армії і затримати просування її з'єднань на захід.

З іншого боку, Сталін був сповнений рішучості форсувати повернення захоплених територій. Найважливішими в цьому відношенні були промислові регіони України з їх високою щільністю населення і значною концентрацією вугільних та інших родовищ, які мали забезпечити Радянський Союз такими необхідними військовій промисловості стратегічними ресурсами. Таким чином, південні регіони країни були визначальним напрямом атаки радянських військ, навіть на шкоду північним фронтам.

24 серпня 1943 року радянські дивізії почали просування у бік Дніпра уздовж всього 1400-кілометрового фронту, що тягнувся від Смоленська до Азовського моря. Загалом в операції було задіяно 2,65 млн військовиків, 51 тис. гармат, 2400 танків і 2850 літаків, котрі входили до складу 36-ти загальновійськових, 4-х танкових та 5-ти повітряних армій, з'єднаних у п'ять фронтів.

Незважаючи на значну чисельну перевагу, наступ Червоної Армії був надзвичайно ускладнений. Опір гітлерівців був шаленим — запеклі бої йшли за кожне місто й село.

Але за три тижні наступу, незважаючи на величезні втрати радянської армії, стало очевидно, що вермахт не може стримувати потужні атаки на рівному, відкритому просторі степів, де чисельна перевага Червоної Армії незмінно забезпечувала їй перемогу. З останньою надією зупинити цей наступ командувач гітлерівської групи армій «Південь» фельдмаршал Еріх фон Манштейн зажадав від фюрера 12 нових дивізій, але резерви Німеччини вже були виснажені попередніми битвами. Манштейн відзначив у своїх мемуарах: «Із становища, що склалося, я зробив висновок, що ми не можемо втримати Донбас наявними силами, і що ще більша небезпека для всього південного флангу Східного фронту утворилася на північному фланзі групи. Восьма і четверта танкові армії не в змозі довго стримувати напір противника у напрямі до Дніпра».

Ближче до кінця вересня 1943 року радянські війська нарешті досягли Дніпра. Але найважчі бої були попереду. 24 вересня, маючи намір ослабити опір противника, радянське командування зважалося висадити на правий берег Дніпра парашутний десант, завданням якого було захоплення плацдармів та їх утримання до підходу підкріплення.

Ця операція була одним із найбезглуздіших і найгіркіших провалів радянського командування. Через недостатнє знання пілотами місцевості перша хвиля десанту була скинута на радянські позиції і, частково, до Дніпра. Другу ж хвилю, з п'яти тисяч десантників, розкидало площиною в декілька десятків квадратних кілометрів. До того ж, через невдало проведену розвідку місцевості, що не дозво-

лила виявити механізовані частини німців, значний загін десанту, за відсутності протитанкової зброї, був знищений одразу ж після висадки.

Але деякі історики відзначають, що, незважаючи на великі втрати, Дніпровська повітряно-десантна операція відволікла значну кількість німецьких механізованих з'єднань, а це дозволило здійснити переправу військ з меншими втратами. Після цієї невдачі ставка відмовилася від подальшого масового десантування.

Радянським командуванням було прийнято рішення про нанесення противнику масованого удару без найменшого зволікання і форсування Дніпра всією ділянкою фронту. Цей варіант не залишав німецькій стороні часу на підготовку удару у відповідь і водночас передбачав суттєві втрати радянських військ. Але спрацювали політичні чинники: Сталін зажадав приуро-

Битва за Дніпро стала однією із найкровопролитніших: кількість втрат з обох сторін становить від 1,7 до 2,7 мільйона бійців.

чити визволення Києва до річниці Жовтневої революції.

Перший плацдарм на правому березі Дніпра був захоплений 22 вересня у районі злиття Дніпра та річки Прип'ять, інша позиція відбита під Дніпродзержинськом, наступного дня в тому ж районі — третя і четверта. До кінця місяця було створено 23 плацдарми на протилежному березі Дніпра.

Форсування Дніпра є яскравим прикладом героїзму радянських військ. Солдати, використовуючи найменшу можливість до переправи, перетинали річку на будь-якому плавзасобі, що тримався на воді, під потужним вогнем фашистських військ, зазнаючи тяжких втрат. Після цього радянські війська практично створили новий укріпрайон на завойованих плацдармах, фактично зарившись у землю і прикриваючи своїм вогнем підхід нових сил.

Гітлерівці, сподіваючись знищити радянські війська до того, як важка техніка досягне берега і вступить у бій, почали потужні контратаки. Практично кожна пе-



реправа піддавалася нищівному артилерійському вогню противника і авіабомбардуванню. Незважаючи на утримання всіх плацдармів, втрати радянської армії були колосальними — на початок жовтня більшість дивізій зберегли тільки 25–30 відсотків номіналу особового складу та озброєння. За форсування Дніпра, за самовідданість і героїзм, виявлені у боях на плацдармах, 2438 воїнам (47 генералам, 1123 офіцерам і 1268 солдатам та сержантам) було присвоєно звання Героя Радянського Союзу.

Але, всупереч втратам і завдяки героїзму та мужності воїнів, радянські збройні сили наприкінці форсування контролювали район переправи більш ніж на трьохстах кілометрах. До середини жовтня сили, зібрані в районі нижніх переправ через Дніпро, вже могли почати масовану атаку німецьких фортифікаційних укріплень на протилежному березі в південній частині фронту. А 6 листопада Київ був звільнений від фашистів.



«ДАЄШ КИЇВ! РІК 1943»

У рамках VI Міжнародного військово-історичного фестивалю відбулося театралізоване дійство, присвячене 65-й річниці визволення Києва від німецько-фашистських окупантів

Організаторами фестивалю виступили Молодіжна громадська організація Київський клуб «Червона зірка» та Міжнародна громадська організація «Слава», а його учасниками стали близько п'ятисот членів військово-історичних клубів України, Росії, Білорусі, Естонії, Латвії та Чехії.

Спираючись на архівні дослідження, фактову і мемуарну літературу та інформацію, отриману від безпосередніх учасників тих подій, вони відтворюють однострої, спорядження, побутові деталі життя військово-вслужбовців того часу.

Військово-історичні фестивалі — характерна ознака модерного європейського та світового культурного ландшафту. Такі театралізовані заходи на полях минулих битв або на тлі визначних пам'яток історії, архітектури й фортифікації вже кілька десятиліть є нормою цивілізованого світу. Не байдужі до подій, які залишили болючий слід у серцях багатьох поколінь, наші сучасники, вивчають історію для того, щоб не повторювати її трагічних помилок...







Сьогодні на шпальтах нашого часопису ми друкуємо щоденник 19-річного мешканця села Павлоч Володі Шульги, якого разом з односельцями 65 років тому розстріляли карателі. У цих нотатках юнака — свідчення великої трагедії людей, які опинились в окупаційній зоні. Ці записи не можна читати без сліз. І вони, поза сумнівом, стоять в одному ряду з щоденником Тані Савічевої, яка вела свої записи у блокадному Ленінграді, або Анни Франк — однієї з численних жертв Холокосту...

1942

24 червня

З Житомира прийшов додому дядько Іван. Коли його забирали туди на роботу, то сказали, що всього на 10 днів, а пробув 23. Він втік, бо не відпускали. За його розповідями ставлення німців до людей дуже жорстоке. Годували погано. Рано каву без цукру і хліба, в обід — суп і ввечері також суп. Хліба на день — 200 грамів і 70 грамів пшона. Плюс до всього — б'ють. Б'ють за те, що просиш добавки чи ще щось вимагаєш. Особливо тяжко євреям та полоненим, їх б'ють на кожному кроці. Одного єврея

повісили за те, що стрибнув з машини і хотів втекти. Шибениця стоїть в десяти кроках від будинку, де жили невільники... Дожились: земля «прикрасилась» такою «цивілізацією».

28 червня

Вчора були збори біля сільської управи. Зачитали наказ гебітскомісара про відправку 235 людей в Німеччину. Це вже другий раз відправляють. За ним, оголосив староста, будуть забирати ще третій раз. Був зачитаний наказ, який забороняв людям ходити вулицями села після 9-ти годин вечора. Якщо когось зловлять — штраф 100 рублів.

2 липня

Провів своїх товаришів у Німеччину. Поїхав туди і мій кращий друг Ваня Косюбась. Рано були в нього, потім пішли в управу. Звідти староста повіз на Попільню.

На станції кожен староста відділяв своїх людей і вів до столу, де їх переписували і видавали кожному номерок вагона. За номерком отримували ще хліба на дорогу — по буханцю. Хліб дуже поганий — червивий, несолений та кислий. Посадили всіх у товарні вагони, накидали соломи. До п'яти годин було тихо. А коли дали сигнал на відправлення і потяг рушив, то ніби вулкан зірвався. Крики, плач. Все змішалось в одне загальне причитання, яке рвало душу, зводило з розуму. Особливо ридали матері, немов плакали за покійниками. Та хто його знає, може, так воно і є. Бо від людей з першого ешелону тільки спочатку було по одному листу, а зараз нічого невідомо.

2 серпня

Місяць як не писав. Багато є нового. Вже відправили третій ешелон до Німеччини. З нашого села багато розбіглись, їх сьогодні шукають, бігають як за скотиною.

Якщо хтось пручається, то стріляють...

29 липня німці ходили по хатах і забирали хліб. Взяли також багато худоби. Обложили великим податком. М'яса здали по 40 кілограмів, тепер потрібно ще по 40. Яєць здали по 80 штук, а тепер треба ще здати по 50. Віддали на кожного жителя по 100 рублів грошима.

28 серпня

Я працюю обліковцем на прибиранні зерна. У деяких селах колгоспи розпустили, але у нас ще тримається. Обстановка все гіршає. Врожай цього року добрий, але хліб вивозять. Просто виривають з рук. Що обмолотять, то одразу грузять на німецькі машини. Для місцевого населення нічого не залишають. У містах вже вмирають з голоду. Німці встановили варварську дисципліну і працею весь день голодний, голий, а почни протестувати — одразу б'ють. Вони всюди ходять зі зброєю та палками. Що буде далі?

16 вересня

Прийшла осінь. Подули холодні вітри — хліба скосили, але багато ще не обмолотили. Роботи — гора, а їсти нема чого. Правда, в колгоспі

Знову нахлинула хвиля біженців. Особливо шкода малих дітей — від переляку вони вже навіть не плачуть.

дали по 500 грамів ячмінної муки на трудовдень. Кажуть, що востаннє. Німці вивозять хліб без зупину. Пшеницю обмолотили всю і вивезли. Так що пшеничного хліба нам не бачити. Може і житнього не буде? В селі росте незадоволення німецькими порядками...

Дехто присилає листи з Німеччини. Пишуть, що там вони по 16-18 годин працюють, живуть в холоді і голоді, їдять хліб з чортополоху. Багато хворіють, є й померлі. Просять вислати хліба. Німці дозволяють надсилати посилки, але не більше трьох кілограмів...

28 вересня

Заарештували одного із гімназистів села Макарівки. Під час обшуку у нього в хаті знайшли листівки. Його одразу ж завезли до Бердичева. Днем пізніше, 25 вересня гестапо заарештувало в нашому селі старосту управи, секретаря, завідувачого млином та священника. Кажуть, що вони входили до якоїсь організації, яка налаштовувала населення проти німців.

12 жовтня

Вчора за німецьким наказом наш колгосп розпустили для індивідуального обробітку землі.

Розпуск колгоспу був обставлений святково. Подвір'я облаштували, запросили музикантів, приїхали німецькі кореспонденти. Шефу району Крону під звуки маршу піднесли хліб-сіль, іншим — квіти. Все це фотографували. Потім оголосили мітинг. Але це був не мітинг. Просто Крон оголосив, що згідно з розпорядженням гебітскомісара колгосп розпускається. Потім був обід і танці. Оркестр зіграв два танці, кореспонденти фотографували, як німецькі солдати веселяться з нашими дівчатами. Звідкись привели двох обірваних хлопчаків — їх теж сфотографували. Коли начальство поїхало, солдати напідпитку почали чіплятись до наших дівчат. Один

унтер-офіцер хотів звалтувати молоденьку дівчину. Вона вирвалася, і він бігав за нею, погрожував пістолетом. Насилу його заспокоїли.

7 листопада

Сьогодні як ніколи холодно. І тривожно. Чотири місяці не було дощу. Озимина майже не зійшла. А це значить, що надії на врожай 1943 року мало. Попереду голод. Весь хліб врожаю 1942 року за німецьким наказом вивозиться, в тому числі і насіння на весну. Колгосп поки що тримається. Плата по трудовднях. Одному, хоч і складно, ще можна прожити, але у кожного сім'я, діти. Тому коли працюють на обмолоті хліба, люди примудряються вкрасти кілограм-два зерна, щоб потім змолотити на власноруч зробленому млинку.

А податки все ростуть. Знову вимагають здавати м'ясо, яйця, картоплю та інші продукти. Днів п'ять тому з села забрали 70 корів, сьогодні 60 телят.

8 грудня

Місяць не писав. Та й що писати? Доброго нічого немає, а погане набридло. 5 грудня знову була відправка людей до Німеччини. Цього разу у Попільні, де була комісія. Людей одразу забирали до табору, обнесеного колючим дротом. Багато хто на комісію не прибув. Для їх розшуку було відправлено поліцію. Молодь ховалась. Я в цей час був на станції. При посадці група поліцаїв зайшла до табору, відрахували 15 людей і під охороною посадили у вагони, які одразу ж закрили. Стояв такий крик, що страшно. Одна жінка дорогою на посадку побачила свого чоловіка. Кинулась до нього. Німець наказав поліцаю забрати її, але вона не слу-

халась. Тоді він вихопив гумового кийка і почав її бити. Непритомну закинули до вагона. Та що ж це таке?

1943

1 січня

Сьогодні Новий рік. Цього дня підводять підсумки, говорять про плани. Що сказати? Війна продовжується вже більше 500 днів. Ми в окупації. Все подавляється і глушиться. Ми — підневільний народ, змушений підкоритись наказу німецьких рабовласників. Люди живуть подіями і новинами з фронту. Ходять чутки, що радянські війська ведуть великі наступальні операції в напрямі Калінін — Ржев — Мінськ та в районі Дон-Волги.

6 лютого

Війна, яка раніше просувалась на схід, тепер відкочується на захід. Німці пишуть, що почали плановий відступ.

Радянські війська оточили і знищили в районі Сталінграда 6-ту німецьку армію. Справи німців, судячи з усього, погані. Поїзди з пораненими йдуть один за одним. Із сіл поспішно вивозиться хліб, худоба та інші продукти та цінності. Ціни на товари і продукти різко підскочили. Українські і німецькі гроші не дуже хочуть брати, більше міняють речі на продукти.

17 лютого

Фронт продовжує рухатись на захід. Наші визволяють все нові міста. Збільшується кількість людей, відправлених до Німеччини. Їх ловлять уночі де завгодно, ведуть на збірні пункти, а звідти відправляють вже без великих комісій.

У нас в лікарні лежать два втікачі з ешелону, родом з Полтавщини.



Якщо хтось не ночує вдома, його німці вважають партизаном. А з партизанами у них розмова коротка.

Один помирає. Жителі села в постійній тривозі, особливо молодь. Коли настає ніч, кожен намагається схватись, щоб не забрали поліцаї.

7 березня

З Києва доходять чутки, що там, у місті німці закопують гармати, будують ДЗОТи. Мабуть, незабаром чекають там боїв. По залізниці проїздять чимало дезертирів з фронту. Особливо італійців, румунів. Зустрічаються й німці. Ходять чутки, що у нашому селі стоять німці. У Попільні для них вже відвели будинки. Люди живуть в тривозі й страху.

28 березня

Позавчора через наше село проходили партизани. Йшли з району Фастова у напрямку на Брусилів. Більшість на конях, озброєні автоматами, їх супроводжували три літаки. Кажуть, що вони йшли на з'єднання з іншими частинами. Проти партизанів німці кинули свої сили з Попільні та інших місць, але вони нічого з ними не зробили. Зараз між Фастовом та Козятином рухаються німецькі бронепоезди і бронемашини, літають літаки. Мабуть, бояться, щоб партизани не підірвали залізницю.

1 травня

Сьогодні свято. Бувало, цей день зустрічали радісно... Згадаєш, і стає не по собі. Вже два роки, як ми не святкуємо 1 травня. Сьогодні у нас працюють як завжди, у будь-які дні. Пропрацюєш весь день, а прийдеш додому — лягай спати, тому що ввечері не можна виходити на вулицю. Заборонено. Таке наше життя після «визволення». В окупації. І з кожним днем стає все гірше.

Знову ходять чутки про мобілізацію в Німеччину. На дверях кожної хати вивісили списки сім'ї. Вночі поліцаї перевіряють. Якщо хтось не ночує вдома, його вважають партизаном, а якщо є хтось зайвий, то також вважають партизаном. А з партизанами у них розмова коротка.

3 червня

Грім війни все ближче до нас, і ми його вже чуємо. У ніч з 2 на 3 червня у районі Білої Церкви і Фастова весь горизонт був у зареві. Було

чутно гудіння моторів і розриви бомб. У нальоті брали участь наші літаки. Вони йшли хвилями, одна за другою. Так тривало кілька годин. Німецькі зенітки відгризались.

Знову з'явилися партизани. У Соколівці спалили хату старости. Шукали його самого, але він втік. У Жидовцях кажуть старосту вбили. Застрелив його хлопчина 15–16 років прямо вдень, на очах людей. Зустрів на вулиці і запитує: «Ти староста?» «Я» — відповів той. «Ну тоді на, получай» — і вистрілив. Вбиті ще два старости в інших селах.

19 червня

Сьогодні у мене День народження, мені — 19 років. Краща пора життя. Але радості немає. Не життя — торг. Знову проводиться мобілізація в Німеччину. У нас намітили мобілізувати 262 людини. Мене не беруть по хворобі — перелом хребта. Коли мобілізували, то люди розбіглись. Зараз ловлять. За них брали в заручники батьків. Спочатку відпустили, а сьогодні вранці знову забрали.

1 липня

Вчора виступав гебітскомісар. Всім погрожував. Мабуть становище у німців погане, хоча по газетах — бої проходять на одному місці. Все більше про себе дають знати партизани. Навіть у нашому районі, де лісів небагато, партизанів багато. Вночі 28 червня напали на млин, вбили двох німців, взяли для себе коней. Напали на Миньківці.

22 липня

Справи дуже погані: хворіють всі дорослі. Здоровий тільки маленький братик. А нині жнива. Треба працювати, щоб запасти хоч трохи хліба. Хто знає, що буде далі. Німці також чекають, коли заберуть хліб. Підганяють, але населення не поспішає. Кругом у селах ламають молотарки, жатки, щоб зтягнути жнива. Позавчора вночі партизани підпалили молотарку в Новоселиці.

30 липня

Була комісія по відборі людей в Німеччину. На неї прибуло всього п'ятеро людей, тільки ті, хто знав, що їх не візьмуть. Німці дуже злі. Справи у них зовсім погані. У По-

пільні посеред містечка будують окопи і кулеметні гнізда.

Газети пишуть, що великі бої йдуть по лінії Орел — Курськ — Білгород. У них бере участь велика маса техніки. Метал зіткнувся з металом.

26 серпня

Бої на фронті продовжуються. Німці повідомили про здачу Харкова. Діють партизани. Вони вже кілька разів були в селі. Розбили на пошті телефонні апарати. В Андрушках на цукровому заводі роззброїли поліцію, ламають уборочну техніку. Німці поспішають вивезти хліб. У селі з'явився німець-фронтвик, який б'є кожного, кого зустріне — жене працювати в поле. Німеччині потрібен хліб. Забрав у машиніста теля, свиню, хліб за те, що молотарка простояла 9 годин.

6 вересня

Осінь. Подув північно-західний вітер, з кожним днем все холодніше. Постає питання про одягу і взуття. Де взяти? Фабрики не працюють. На базарі товари в основному довоєнного часу. Але ціни такі, що не купиш. За черевики треба віддати 12 пудів хліба, тоді коли у місяць заробляєш всього один пуд. А треба ще щось їсти.

14 вересня

Фронт просувається на захід. З районів евакуації німці поспішають вивозити все: людей, особливо чоловіків, хліб, худобу. Хліб везуть в розбитих вагонах, що вздовж дороги можна бачити слід від зерна. Вчора проїжджали через Попільню люди, яких вивозили до Німеччини, вони кричали з вагонів: «Товариші, Донбас зайнятий нашими! Наші біля Києва!»

Партизани поширюють свої дії. Зірвали залізничну колію біля Харлівки. Рух зупинився на всю ніч. Рано потяг пішов, але знову пролунали два страшні вибухи. Було це кілометрах в десяти від нас. Земля захиталась, як коляска. Я вибіг на вулицю, мене збило хвилею з ніг. Жителі села у паніці, не знають, що робити, куди тікати. Плачуть діти... Мабуть, на партизанських мінах підірвався німецький ешелон з боєприпасами.

18 вересня

Їздив дивитись сліди залізничної катастрофи. При бомбардуванні підірвались два транспорти з вибухівкою, бомбами та снарядами. Від вибуху з'явилася яма метрів трид-

цять шириною і півкілометра довжиною, а глибина така, що з'явилась вода. Потяг рознесло на частини, котел відкинуло метрів на сто. Рух поїздів зупинився на два дні. Зараз терміново будують об'їзну колію.

28 вересня

Партизани все частіше з'являються в селах. У нас вони були вночі з 18 на 19. Взяли сіль, перев'язочні матеріали. Говорять голосно, нічого не бояться. Добре вдягнені та озброєні. В інші села приходять прямо посеред дня.

9 жовтня

Уночі в селі лунає стрілянина. В хаті мало хто ночує. Я теж рано прибіжу, візьму хліб і тікаю в поле. Кілька днів тому в селі зупинилась німецька військова частина, чоловік 80. Але вчора поїхали. Евакуювались і фольксдойчі, які працювали у німців перекладачами. Мабуть, фронт вже зовсім близько. Все частіше літають радянські літаки. Вночі скидають освітлювальні ракети, листівки, на станції бомбили нафтохосовище... Жити все тяжче. На базарі все міняють на жири, дуже рідко на хліб. Гроші зовсім не ходять. Коробка сірників коштує 50 рублів.

14 жовтня

Дві дні тому після обіду підїхало вісім автомашин, набитих озброєними німцями. Три машини зупинились на околиці, з них вискочили німці й швидко оточили село. Решта кинулась обшукувати хати — облава на партизанів. Від страху багато жителів почали тікати і потрапили під постріли. Є вбиті і поранені. Тільки з початком темряви карателі поїхали.

21 жовтня

Сьогодні сонячно й тепло, як у травні. Небо гуде від літаків. Люди кажуть, що радянські війська перейшли Дніпро. Це неочікувано, бо вважали, що вони затримаються на Дніпрі до зими, щоб по льоду форсувати річку.

У понеділок в нашому селі ночували чоловік 200 поліцаїв зі своїми сім'ями, їдуть на підводах. У них — повний упадок дисципліни, не підкоряються керівництву, страшно п'ють, міняють останнє на самогонку.

23 жовтня

Вночі з боку Білої Церкви було чути суцільне гудіння бомбардувальників, від розривів тремтіла земля. Місцевість освітлювалась ракетами.

Крики жінок, плач дітей... Все це рвало душу, зводило з розуму. Особливо ридали матері, немов плакали за покійниками.

Бомбардування продовжувалось дві години. Потім сильні розриви стали доноситись з районів Ружина та Козятина. Черга дійшла й до Попільні. Спочатку скинули п'ять ракет, потім пронеслось страшне гудіння, марево висвітило все небо. Пролунав сильний вибух. Все село було надворі. Крики, плач... Години за дві почали лунати розриви з боку Києва. Бомбардування продовжувалось близько години.

26 жовтня

Нальоти бомбардувальників ніби трохи затихли, але ночами видно, як б'ють зенітки, а вдалині прорізають небо промені прожекторів. Фронт наближається.

Знову нахлинула хвиля біженців. Дороги забиті тисячами людей з Києва та інших місць. На саморобних возиках вони везуть свої пожитки. Добре, що ще добра погода, але що буде, якщо ударить мороз і піде сніг? Особливо шкода малих дітей, від страху вони вже навіть не плачуть.

Уникнути евакуації майже неможливо. Хто залишився вдома і не сховався, того виганяють за п'ять хвилин, а хто сховався, того шукають з собаками і стріляють на місці.

4 листопада

Активізувались дії партизанів. У понеділок були бої з німцями в селах Кіловці та Кам'янка. Убитий відомий на весь район своєю жорстокістю поліцай Кудрик. Нещодавно були спалені два мости на

Попільню — один залізничний, другий шосейний. Цієї ночі запалив міст і в нашому селі. Партизани приїхали пізно ввечері, привезли бензин, мазут, солому і підпалили.

10 листопада

Вже третій день у нашому селі радянські війська! Першими з'явилися танки, на яких сиділи бійці. Всі люди вибігли зустрічати довгоочікуваних братів. Червона Армія вже не та, що була у 1941 році при наступі німців. Добра техніка, добра зброя. Піхота на моторах. Відстань від Києва до нас пройшли за одну добу. Німців застали зненацька. Вони тікають в паніці, кидають все. Не встигли втекти і деякі поліцаї...

На цьому щоденник Володі Шульги обривається. Виявилось, що танкісти переплутали населені пункти й зайшли у Павлоч випадково. Звісно, незабаром надійшов наказ, і вони поїхали у пункт призначення. А незабаром розпочався контрнаступ ворога. Повернувшись у Павлоч, осканжені есесівці вчинили криваву розправу над мешканцями партизанського краю, розстрілявши 136 людей. Серед них був і Володя Шульга...

Останній запис у щоденнику юнака зроблений його молодшим братом — дванадцятирічним Миколою: «Володі більше немає. 26 листопада німці розстріляли Володю».



У цій братській могилі покоїться прах 19-річного юнака Володі Шульги



ОДНОГО РАЗУ ПІД ЧАРІКАРОМ

3 листопада — День інженерних військ

Понад десятиріччя передавав офіцерам і генералам, слухачам Національної академії оборони України свій багатий досвід доцент кафедри інженерного забезпечення генерал-лейтенант у відставці Валентин Яремчук. На жаль, минулого року цей талановитий військовий інженер, педагог передчасно пішов із життя. Та залишилися тисячі тих, хто знав його — учні, послідовники, колишні підлеглі. Досвід Валентина Мефодійовича, останнього начальника інженерних військ Київського військового округу, був справді безцінним, адже складався із 42 років військової служби, чотири з яких — на замінованих караванних стежках та мінних полях Афганістану.

З глиняних хатинок та із-за дувалів висипала дівтора. Дорослі не поспішають, дивляться з-за рогу, з маленьких віконців. Та й є на що подивитись! На декількох бронетранспортерах до кишлаку в'їхала група «шураві», ні більше ні менше, з генералом на чолі. Хоч форма у невірних начебто однакова, та вони, вдень — дехкани, а вночі — воїни ісламу, швидко навчилися розпізнавати прибульців. За деталями екіпіровки та одностроїв, за супроводженням та впевненістю досвідчене око бачило різницю між сол-

датами, командирами та воєначальниками.

НІВ контингенту, тобто начальник інженерних військ 40-ї загальновійськової армії, генерал-майор Яремчук свідомо пішов на ризик з'явитися у лігві душманської банди. Надто важливою була його місія — врятувати з полону бійця-сапера, якого декілька днів тому, сонного, заколотники викрали із заднього подвір'я частини у гарнізоні Чарікар. Живого чи мертвого (але, сподівався Валентин Мефодійович, все ж таки живого) солдата

треба було виміняти, викупити, відбити — як уже вийде.

Чи був страх, чи розумів генерал, чим може завершитися подібне турне по «зеленій зоні» біля підніжжя старого Гіндукуша? Звичайно, він усвідомлював небезпеку цього вояжу, як розумів і те, яким ласим шматком для польових командирів є генерал, який приїхав сам, замість солдата, що його притягли. Але водночас Валентин Мефодійович знав: його не чіпатимуть. По-перше, він їхав як гість, а ображати гостя — неприпустима річ. По-друге, моджахеди бачили, яким серйозним є прикриття: мотострілецька рота на БТР із приданим танковим взводом, а в небі вже декілька разів проходила над кишлаком пара «двадцятьчвертих». Випадково чи так задумано — хтозна, але вони були. Третьюю і, можливо, найголовнішою причиною того, що «духи» й пальцем генерала не торкнуться, була їхня певна залежність від головного сапера армії. Адже не лише встановлювали свої та знешкоджували ворожі міни інженерні війська Обмеженого контингенту радянських військ в Афганістані. Багато й допомагали: відновлювали дороги, мости, інші інженерні споруди. Досі, скільки б 45-й інженерно-саперний полк, дислокований у Чарікарі, не виходив на «бойові», будучи приданим тій чи іншій мотострілецькій чи десантній дивізіям, жодного разу на колони

Призначення Валентина Яремчука «начінжом» контингенту співпало з розпалом мінної війни: повстанці мали у своєму арсеналі мільйони мін — від старих до найновіших.

полку не нападали. Знали, скільки добра інженери для них роблять. А вони, чесно кажучи, неодноразово цим користувалися: йдуть на мінування, а з собою для маскуванню тягнуть кран, дорожню техніку, мостові конструкції. Така ось солдатська кмітливість.

Сміливість та впевненість генерала у собі й своїх силах не звідкись взялися. Ці риси характеру — фамільні. Ще дід Валентина Мефодійовича, Антон Васильович Кравчук, вирізнявся з-поміж інших бойових побратимів винятковими мужністю та відвагою. Проїшовши «від» і «до» всю Першу світову, він став повним Георгіївським кавалером і після четвертого Георгіївського хреста отримав звання унтер-офіцера. Відважним командиром був і батько, Мефодій Платонович. Зустрівши війну, вже Велику Вітчизняну, на посаді комбата у Жмеринці, він завершив її, довівши свій полк до Перемоги. Валентин Мефодійович продовжив військову династію, ставши другим офіцером у сім'ї. Згодом його приклад наслідували діти й онуки: син Андрій, як і чоловіки доньок Ірини та Ольги, — підполковник, а один із п'яти онуків, названий на честь діда — Валентином, уже капітан.

Майбутній генерал народився у Пограничному, що у Примор'ї. Відповідно до назви міста, тоді, у лиховісному тридцять сьомому, батько був прикордонником. А згодом — Україна, перепрофілювання глави сім'ї у піхотного командира і — війна.

У 1944 році мати разом з Євгенією та Валентином повернулися із Саратовської області з евакуації. А наступного року хлопчик став першокласником.

Дитинство, юність... Вони швидко промайнули, і ось, з відзнакою закінчивши військове інженерне училище, у 1958 році лейтенант Яремчук прибув до Групи радянських військ у Німеччині, прийнявши під свою команду інженерно-дорожній взвод 1-ї інженерно-саперної бригади.

Проїшовши офіцерське й фахове становлення на передових рубежах соцтабору, через п'ять років Валентин Яремчук потрапив до Криму. «Корпусний» саперний батальйон, де він став взводним, займався розмінуванням Північного

Криму та Північно-Кримського каналу — місць запеклих боїв. Згодом — нове призначення, вже «на роту» в 126-й дивізії. Тепер уже капітан Яремчук опікувався мінами та снарядами, авіабомбами, що не розірвалися, та іншими боеприпасами, які з часів оборони й визволення Криму лежали у землі Південного берега Криму. За два роки служби на півострові офіцер особисто знешкодив понад півтори тисячі боеприпасів. До речі, цікава деталь: серед них траплялися... ядра нахімовських часів.

Наступних два роки Валентин Мефодійович провів на штабній роботі — офіцером оперативнорозвідувального управління інженерних військ Одеського військового округу. Таким чином до практичного досвіду офіцера-інженера додався штабний, і вже тут він відчув брак теоретичних знань. Не тих, які могло дати училище чи поле, — їх він мав, а фундаментальних, академічних. І ось на цілих п'ять років полем бою майора Яремчука стали аудиторії Військово-інженерної академії імені В. Куйбишева.

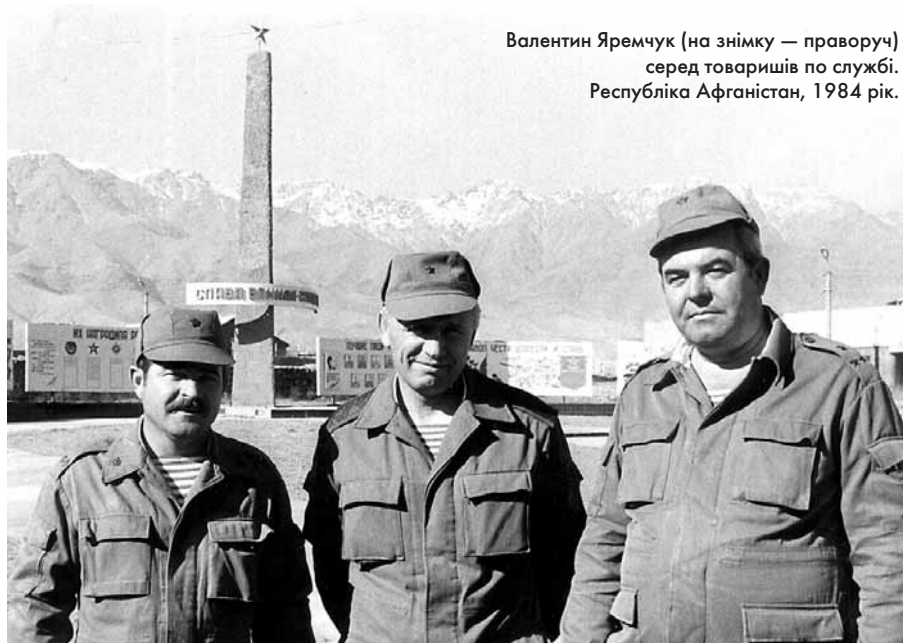
Завершивши навчання, за доброю традицією з відзнакою, у 1972 році «академік» очолив штаб понтонно-мостового полку в місті Рибниця. А вже через два роки став командиром цього ж полку.

Після Молдавії знову була Німеччина, полк у Ратенові. Зробивши його кращим у Групі, підполковник Яремчук був нагороджений орденом «За службу Родині в ВС СРСР» III-го ступеня. Невдовзі — підвищення. Полковник Валентин Яремчук призначений на посаду начальника інженерних військ 1-ї гвардійської танкової армії ГРВН. Після Дрездена — Рівне, рівнозначна посада у 13-й загальновійськовій армії. А з 1984 року полковник — в Афганістані.

...У просторій, як на місцеві умови, хаті, посеред кімнати лежить шикарний перський килим, на якому, склавши ноги, як ми кажемо, «по-турецьки», сидять кілька чоловіків. Двоє — місцеві, з чалмами, бородами та в халатах. Двоє інших — європейці, одягнені в однострої кольору хакі. Поруч з кожним на килимі лежать автомати, усі чотири — радянські «калаші». Чоловіки п'ють чай із великих фаянсових піал.

— Тож він все ж таки у вас, шановний Рахіме? — ставлячи піалу на килим, порушує тишу радянський генерал. — Я дам гарний бакшиш за солдата.

Молодший із гостей, перекладач із розвідувального управління, швидко тлумачить сказане на фарсі, а польовий командир Рахім, сьорбаючи чай з бундючним виглядом до всього



Валентин Яремчук (на знімку — праворуч) серед товаришів по службі. Республіка Афганістан, 1984 рік.

Скільки б інженерно-саперний полк не виходив на «бойові», жодного разу на його колони місцеві жителі не нападали: знали, скільки добра для них роблять інженери.

байдужого Сфінкса, стримано робить знак головою — зрозумів.

— Пропоную м'яса стільки, скільки він важить, — продовжує генерал, — і ще машину продуктів: круп, борошна, хліба...

Раптом Рахім ставить піалу та кладе руку на ствол автомата. Гості переглядаються, нерви напружені до неможливого. І тут моджахед нарешті промовляє щось на фарсі. Капітан-перекладач швидко перекладає генералові російською. Виявляється, хоча продукти — це добре, але Рахім не бажає продуктів. В обмін на солдата він хоче отримати ватажка однієї з місцевих банд, який знаходиться у кабульській в'язниці.

Стримано попрощавшись, генерал запевнив афганця, що це питання буде вирішено вже до заходу сонця, і вийшов у супроводі перекладача з хатини. Весь цей час десятки бійців, сидячи на броні, тримали пальці на спускових гачках, а командири екіпажів — під прицілом усе навколо: мало що можуть викинути «духи»! За мить заревіли дизельні двигуни, і десятки тисяч кінських сил потягнули колону до Чарікара.

Дипломатичні здібності генерала Яремчука виявилися достатніми. Солдата, який тиждень пробув у полоні, таки обміняли на польового командира. Живий і здоровий, хоча й після допитів та спроб «духів» схилити до зради Батьківщині, він, незломлений, хоча й виснажений морально, повернувся у полк.

Генеральські погони Валентин Мефодійович отримав уже в Афганістані. Так само, як і ордени: у цій гірській країні, що воювала одвіку, до його «За службу Родине» додався II-й ступінь, а ще — орден Червоної Зірки. Можливо, це не так уже й багато, проте зроблено було чимало.

Приїхавши у 1984 році до Афганістану, новопризначений «начінж» контингенту побачив, що належної уваги інженерному забез-

печенню бойових дій не надається, хоча тривають вони вже давно. Його призначення співпало із розпалом мінної війни. Повстанці, яких забезпечували понад десяток розвинених капіталістичних країн, мали у своєму арсеналі мільйони мін — від старих до найновіших. Найтипівішими з тих, з якими довелося працювати радянським саперам, були італійські TS-6,1 і TS-3,2 у пластмасових корпусках, через які ці міни важко було виявити. Чимало клопоту приносили й саморобні мінні пристрої, а також радіокеровані фугаси. В середньому за всі 10 років війни радянські втрати від мін склали близько 11 відсотків від загальної кількості загиблих і скалічених. Тобто підірвалося, за найскромнішими підрахунками, декілька тисяч воїнів. А скільки могли підірватися, якби не інженерно-саперні підрозділи! Лише за два роки безпосереднього командування інженерними військами генерал-майором Яремчуком саперами армії було знешкоджено сотні тисяч мін різних типів і призначення.

Перше, що зробив Валентин Мефодійович як головний інженер ОКРВ, це добився того, що жодний бій не відбувався без участі саперів. Далі — більше. Застосовували мінування місцевості інженерними боеприпасами із самоліквідаторами. Щонайбільше виставляли механізм на три місяці, а ставили там, де помічалася активізація дій бандформувань. Тобто, не підриваються досі на радянських мінах мирні чабани, а ще тоді, під час війни, не дочекавшись жертви, ці міни самоліквідувалися.

Добре було вирішено питання взаємодії з авіацією. Широко застосовувалися літаки й вертольоти для дистанційного мінування караванних стежок і місць дислокації бандформувань. Взагалі, як згадував згодом генерал-лейтенант у відставці Валентин Яремчук, авіація — це один із найкращих спога-

дів тієї війни. Вона завжди приходила на допомогу.

Після двох років командування інженерними військами 40-ї армії — підвищення: «начінж» ТуркВО, округу, до складу якого входила ця армія. Два роки, протягом яких генерал Яремчук був головним інженером округу, не були мирними, як і два попередні. Щомісяця по тижню, а то й два він був у відрядженнях у ДРА. У вертольоті, як це було якимось під час служби в ОКРВ, під обстріл він уже не потрапляв, але на «броні» під кулями бував ще неодноразово, переїжджаючи з одного до іншого по всіх гарнізонах радянських військ «за річкою». Та Бог милостивий: жодного разу генерал не був поранений, одна лише подряпина від осколка, на яку він й уваги не звернув.

1988 року генерал-майор Валентин Яремчук прибув до Києва і обійняв посаду НІВ округу. Він став останнім «начінжем» Київського військового округу, на базі якого пізніше створювалося Міністерство оборони незалежної України.

До речі, цікава деталь цього періоду. Доленосного 1991 року командувач округу відправив до Москви подання про присвоєння начальнику інженерних військ чергового військового звання «генерал-лейтенант». Відповідний указ прийшов з Москви восени, вже за підписом Бориса Єльцина та маршала авіації Євгена Шапошнікова. Звання присвоєно, запис в особовій справі зроблено, погони вручено. Але ж Україна вже проголосила свою незалежність, створюються та готуються до Присяги власні Збройні Сили... Через тиждень — новий указ. Вже за підписом Президента України Леоніда Кравчука та Міністра оборони України генерал-полковника Костянтина Морозова. Так Валентин Мефодійович двічі отримав генерал-лейтенантське звання.

Під час реорганізації штабу Київського військового округу з вислугою 42 роки генерал-лейтенант Валентин Яремчук звільнився у відставку за станом здоров'я. А ще через два роки став професором Національної академії оборони України, де працював до останніх днів свого життя.

Олексій ТРИГУБ

Київський деревообробний завод

Придбай продукцію Київського деревообробного заводу та відкрий для себе широкі можливості комфорту — в робочому кабінеті, офісі, власній квартирі!..



Олександр Атаманюк — директор ДП МО України «Київський деревообробний завод»:

«Якісні меблі нашого підприємства допоможуть Вам відновити духовну та фізичну рівновагу, набратися сил та наснаги для продуктивної роботи»...

НАПРЯМ РОБОТИ

Виробництво:

- пиломатеріали (бруски, дошка, вагонка);
- корпусні меблі (шафи, шафи-купе, офісні меблі, столи, тумби);
- столярна продукція (двері, дверні полотна, вікна);
- металоконструкції для житлових будинків (огорожа, решітки і т.д.).



НАДАННЯ ПОСЛУГ

- перевезення автотранспортом різноманітних вантажів
- Результатом тривалої співпраці Київського деревообробного заводу та Київського механічного заводу стало відкриття механічного цеху, де нині виготовляються різні металоконструкції на замовлення.



Київський деревообробний завод — державне підприємство Міністерства оборони України. Засноване 17 квітня 1950 року.

Підприємство має розвинуту структуру виробничих ділянок, допоміжних підрозділів і здійснює виробництво пиломатеріалів, корпусні меблі, двері, металоконструкції.



**08298, Україна, Київська обл., с.Коцюбинське,
вул. Пономарьова, 17 тел.: (044) 424-67-64
тел./факс: (044) 424-81-54, email: KDOZ@bigmir.net**



Нещодавно українські археологи розкопали в Батурині залишки Святотроїцької церкви, знищеної московським військом триста років тому, під час Північної війни. Тут шукали порятунку сотні жінок і дітей після захоплення міста князем Меншиковим. Не помилювали нікого завойовники — всі згоріли живцем у Божому храмі, який став однією великою братською могилою, як, зрештою, і все місто. Відтак гетьманська резиденція на кілька десятиліть перетворилася в безлюдну пустку, відродившись лише при гетьмані Кирилі Розумовському.

«Ми рушимо в Батурин через Крути, Та станція для нас — дороговказ...»

Уперше в історичних документах Батурин згадується 1576 роком. За свою майже тисячолітню історію він знав і злети, і падіння. У 1669–1764 роках був резиденцією гетьмана Лівобережної України. У 1634-му містом володів коронний канцлер Речі Посполитої Оссолінський, від якого воно перейшло до магнатів Любомирських. Мешканці Батурина брали участь у повстанні Острянина в 1638 році, визвольній війні українського народу 1648–1654 років, вигнанні з Батуринської фортеці польської шляхти. З 1648 року Батурин — центр сотні Чернігівського, з 1649 — Ніжинського полку. У 1654 році Батурин отримав статус міста з Магдебурзьким правом. В українську та світову історію він увійшов як гетьманська столиця з дуже трагічною долею.

За цими скупими рядками історичної довідки — трагедія України, десятки тисяч невинно закатованих, ріки крові. І впадають вони у велику ріку нашої історичної пам'яті, живлять її, не дають замулитися. Бо, не побоюся сказати, народи, їх історичну пам'ять формують не лише перемоги, а й поразки...

Після переходу гетьмана Івана Мазепи з частиною українського козацтва на бік шведського короля Карла XII розлючений московський цар Петро I послав великий загін на чолі з князем Меншиковим

на гетьманську столицю. Туди ж поспішали Карл XII та Мазепа. Але московські війська випередили шведсько-українські і 3 листопада 1708 року штурмом взяли Батурин. Проте, як вони сплюндрували Батурин, з боєм розповів Тарас Шевченко у своїй поемі «Великий льох»:

*Я була ще недолітком,
Як Батурин славний
Москва вночі запалила,
Чечеля і малого убила, і старого
В Сейму потопила,
Я між трупами валялась
У самих палатах
Мазепиних... Коло мене
І сестра, і мати
Зарізані, обнявшись,
За мною лежали;
І насили-то, насили
Мене одірвали
Од матері неживої,
Що вже я просила
Московського капітана,
Щоб і мене вбили.
Ні, не вбили, а пустили
Москалям на грище!
Насилу я сховалася
На тім пожарищі.
Одна тільки їй осталася
В Батурині хата!
І в тій хаті поставили
Царя ночувати,
Як вертавсь із-під Полтави...*

А князь Меншиков хвалькувато доповідав Петру I: «Город здобутий,

люди всі мечу віддані, як у фортеці, так і в передмісті, без останку, з дітьми, а скарби в здобич узяті. Будинки повержені й вогню віддані, а фортеця знищена».

Захисники Батурина мужньо оборонялися, але знайшовся серед них зрадник, котрий показав царським військам таємний хід до фортеці — ним карателі й вдерлися на світанку в місто. Тим, хто загинув у бою, можна сказати, пощастило, бо захоплених оборонців страчували люто: розтинали, вішали й пускали плоти з шибеницями по Сейму до Десни й Дніпра на пострах цілій Україні. Деякі з них допливли аж до дніпровських порогів. Ось як записано в Чернігівському літописі про Батурин: «Крові людської в місті та на пригородку було повно, калюжами, а село Гончарівка, де раніше жив Мазепа, стало чорним полем».

Зрештою, надамо слово документам, бо писати про такі речі навіть зараз дуже важко. Ось як описана ця трагедія в унікальній праці «Історія Русів» Георгія Кониського, вперше виданій ще 1846 року в Москві (цитую ж за «Історією Русів» 1991 року, виданій у Києві):

«З Білорусі вислано було Меншикова з корпусом його і козаками на Малоросію, щоб випередив він армію короля шведського і знищив резиденцію гетьманську, місто Батурин, як сховище великих запасів

і арсеналів національних. Він поспішив туди в останніх числах жовтня і, знаючи, як багато значило здобути тее місто якнайскорше і уникнути тривалої формальної облоги, прийняв рішення узяти його приступом і тому повів відразу війська свої на міську укріплення. Війська Мазепині, що стояли залогом в місті, звані сердюками і створені з вольниць, а більше з українських поляків та волохів, знавши також, чого їм сподіватися треба од військ царських, боронили місто та його укріплення зі взірцевою хоробрістю та одвагою. Приступи відбивано кілька разів од міських валів, рови міські наповнялися трупами забитих з обох сторін, але битва ще тривала повсюди довкола міста.

Врешті ніч і темрява розвели воївників, і росіяни відступили од міста і перейшли ріку Сейм для зворотного походу. Але присутній у місті з полком своїм полковник прилуцький Ніс, що був незгодний також, як і інші полки, з Мазепиними заходами і бридився його віроломством, а утриманий був у місті під наглядом сердюків, вислав уночі з міста старшину свого, на прізвище Соломаха, і звелів йому, наздогнавши Меншикова на поході, сказати, щоб він приступив до міста перед світанком і напав на вказане тим старшиною місце, де розташований був полк Прилуцький, і сам полковник сидітиме на гарматі, закутий ланцюгами, немовби арештант, а військо його лежатиме ницьма біля валу; і се буде знак, або гасло, щоб милувати тих зрадників під час загального вигублювання мешканців.

Меншиков, звірившись на полковника та його старшину, приступив до міста і ввійшов у нього на світанку з усією тихістю і, коли сердюки з нагоди вчорашньої їхньої вікторії повпивалися і були в глибокому сні, напав він з усім військом на сонних і на тих, що прочуновались, без оборони рубав їх і колов без жодного милосердя, а значніших із них одного з одним перев'язав. Позбувшись таким чином сердюків, Меншиков ударив на міщан беззбройних, що були в своїх домах і зовсім у задумах Мазепиних участі не брали, вибив усіх їх до ноги, не милуючи ні статі, ні віку, ні самих молочних немовлят. Після того пішло грабування міста військами, а їхні начальники

«Звичайна кара для них була живцем чвертувати й на палю вбивати. Та й чи дивна подібна жорстокість у такій людині, як Меншиков?»

та кати тим часом карали перев'язаних сердюцьких старшин та цивільних урядників. Звичайна кара для них була живцем чвертувати, колесувати й на палю вбивати, а далі вигадано нові роди тортур, що саму уяву жахали. Та й чи дивна подібна жорстокість у такій людині, як Меншиков? Коли він був пирожником і розносив по Москві пироги, то аж занадто підлещувався до тих людей, що пироги його купували, а як став Князем і полководцем, то вже по-варварськи катував людей, що позоставили йому великі багатства.

Трагедію свою Батуринську завершив він огнем і розтопленою сіркою: усе місто і всі публічні його будівлі, себто церкви та урядові будинки з їх архівами, арсенали і магазини з запасами, з усіх кінців запалено і обернено на попелище. Тіла побитих Християн та немовлят кинуті на вулицях і поза містом «і не бі погребаяй їх!» Меншиков, поспішаючи з відступом і будиши чужий людяності, полишив їх на поталу птицям небесним і звірам земним, а сам, обтяжений незліченними коштовностями та скарбами міськими й національними і забравши з арсеналу 315 гармат, одійшов від міста і, переходячи околиці міські, палив і руйнував усе, що траплялося йому на дорозі, обертаючи житла народні на пустелю.

Така сама доля спіткала більшу частину Малоросії. Загони війська царського, роз'їжджаючи по ній, палили й грабували геть усі оселі без винятку і правом війни, майже нечуваним. Малоросія довго ще куріла після полум'я, що її пожирало. Народ зазнав лиха безодню незглибну».

Вже за роки незалежності України Батурин став місцем паломництва українців зі всього світу — за останні кільканадцять років тут побували сотні тисяч гостей. Особливо побільшало їх в останні кілька років. З'явилися пам'ятники, присвячені жертвам царського терору, зріс рівень національної свідомості і у місцевих жителів. Ось

де треба розвивати туризм, передусім молодіжно-виховний. У цьому — майбутнє Батурина. Реалізувавши програму відродження «Гетьманської столиці», є підстави сподіватися, що Батурин стане незабаром популярним центром туризму і духовного життя, потужним фактором патріотичного виховання. Адже від Батурина до Крут — лише півсотні кілометрів. Нині їх можна подолати за півгодини. Україна ж долала їх аж 210 років — від 1708 до 1918-го, коли нащадки батуринських жертв збройно протиставлялися нащадкам московського вояцтва Меншикова. Між ними — наш вибір і наша доля. Не було б трагедії Батурина 1708 року, не було б героїзму Крут 1918-го. Бо в історії ніщо не пропадає безслідно... Саме влітку 1986 року в Чорнобилі, вже в зоні відчуження, я написав ці рядки:

*Дороги всі дезрозчином оброблені
До пращурів покинутих гробів...
В безлюднім Страхоліссі*

під Чорнобилем

*Ми назбираєм атомних грибів.
Та готувати те модерне диво —
Гриби — ми подамося за Дніпро.
Поїдемо в Батурин пити пиво,
Яке зварив там цар-бровар Петро,
З крові людської... А щоб не забути
Дороги, що з минулого до нас,
Ми рушимо в Батурин через Крути,
Та станція для нас — дороговказ.*

Над входом до Вознесенської церкви висить старовинна лампада, оздоблена коштовним камінням — якимось дивом вціліла вона, не повернувши уваги чекістських, більшовицьких, гітлерівських та інших просто грабіжників. Мабуть тому, що на надто видному місці вона. У ній відразу впадає в око великий рубін, який тьмяно виблискує, немов налитий кров'ю, іскриться зсередини. Він, наче згусток крові невинно забитих триста років тому, нагадує нам про ту трагедію. Згусток української крові, обпалений полум'ям палаючого Батурина...

Данило КУЛІНЯК



ЗАПАЛИ СВІЧКУ

В СКОРБОТІ ЗА ЖЕРТВАМИ ГОЛОДОМОРУ 30-х РОКІВ

Нарешті на державному рівні Голодомор 1933-го визнано геноцидом, але чомусь це багатьох обурює. Так, у середині 1993-го у своїй статті «Так вимирав народ», опублікованій у газеті «Молодь України», я писав: «Цей штучний голод, чи не найстрахітливіший злочин проти людяності в світовій історії, став апофеозом масового геноциду і етноциду українського народу, спланованих і реалізованих ВКП(б)... «Наркомголомом» жартома назвав Йосип Сталін Лазаря Кагановича, посилаючи його в Україну втілювати в життя постанови партії. Отже, знав, кого послав і для чого».

**Фрагмент меморіалу
«Голодомор».**

Автори — П. Дроздовський
та М. Обезюк (ТВК «Художник»
директор — В.Шевелюк)
Каменярі — В. Горобець,
В.Гарник, О. Пінчук

«Знищимо куркульство як клас» — це пряма установка більшовиків на ліквідацію певного прошарку народу, а її реалізація — акт геноциду.

Отож не російський народ, який теж став жертвою більшовицького терору, винен в Голодоморі 1933–го — геноциді українського селянства. Дії і політика тогочасного керівництва СРСР і ВКП(б) його, за визначенням Василя Жданкіна, «нерусской верхушки», цілком відповідають визначенню геноциду, наведеному в енциклопедіях та юридичній літературі. За визначенням УРЕС, «геноцид — дії, що мають на меті знищити цілком або частково яку-небудь національну, етнічну, расову або релігійну групу, один з найтяжчих злочинів проти людства».

Українське село під час Голодомору 1933–го було моноетнічним, тож дев'яносто відсотків загиблих від голоду були саме селянами (не міськими жителями), українцями.

У 1931 році в СРСР проживало 81 мільйон 195 тисяч українців і 77 мільйонів 791 тисяч росіян. Ці цифри наведені в підручнику «На великій стройке. Рабочая книга для третьего года обучения в сельской школе. Выпуск 1», який виданий у 1932 році. Та вже через пару літ ці дані зміняться на користь росіян — голодомор 33–го викосить з десяток мільйонів українців на нашій найродючішій в Європі землі. Саме у більшовиків училися винищувати цілі народи німецькі нацисти, запозичували сталінський досвід. Голод, розкуркулення, колективізація, репресії, переселення, територіально-адміністративна сваволя, Друга світова війна, русифікація — увесь комплекс фізичного і морального терору.

Більшовизм взагалі за своєю суттю є ідеологією геноциду. Адже ж гасла на кшталт «Знищимо куркульство як клас» — це пряма установка на ліквідацію певної частини народу, а її реалізація є прямим актом геноциду, так само як, скажімо, фізичне винищення духовенства, дворянства та інших соціальних груп населення після більшовицького Жовтневого перевороту.

Голодомор 1933 року є прямим актом геноциду, оскільки йому притаманні ряд характерних ознак, а саме: голод був штучно створений більшовицьким керівництвом з Москви, їх представників в Україні — хоча урожай був більш-менш нормальний, з господарств, після виконання планів, почали насильно вилучати не лише

зерно, а й всі інші харчопродукти. Комсомольсько-більшовицькі бригади з викачки хліба, створені з місцевих активістів і присланих керівників, вилучали із селянських хат навіть варену картоплю зі столу, кожухи, інші речі, а зварену їжу, яку не можна було забрати, просто виливали на землю, аби нею не скористалися голодні люди. Отже, вилучали не для заготівлі, а для знищення хліборобів. Голод той виморив передусім українське село, оскільки в містах була все-таки якась підгодівля, передусім працюючих, — пайки тощо... Зате процвітали «Торгсини» — більшовицька структура, в якій за золото, срібло та інші коштовності можна було придбати якісь харчі і врятуватися від голоду хоч на якийсь час. Тим, хто мав якісь золоті чи срібні монети царської чеканки, можна сказати, пощастило.

Великий Голод лютував лише в Україні, отож щоб українці не змогли врятуватися поза її межами, вона була ізольована — кордони УРСР охоронялися військами і підрозділами НКВС, які не випускали голодних в Росію і Білорусь. Тих же, кому вдавалося покинути територію УРСР, вилучували і відправляли під конвоем назад. Так, з Білорусі наших земляків «відловлювали» і відправляли на баржах з Гомеля і Рогачева в Україну. Мета була одна — хай помирають.

Від голоду могла врятувати допомога з-за кордону, передусім із Західної України, але керівництво СРСР категорично заперечувало факти голоду чи будь-яких проблем з харчами в Україні і відмовлялося від допомоги голодним. Воно свідомо не визнавало перед світом цю трагедію, що є ще однією з ознак свідомого геноциду.

Це, на мою думку, є принциповими ознаками, які відрізняють Голодомор 33–го року від голоду 1921 чи 1946–47 років, бо і в 20–х і в 40–х роках керівництво СРСР хоч і не перешкоджало людям в пошуках порятунку, допускаючи мігра-

цію голодних в інші регіони, не відмовлялося від допомоги голодаючим з-за кордону і не заперечувало фактів голоду, не кажучи вже про те, що на ті голодомори були об'єктивні причини — післявоєнна розруха, неврожай, засуха. Адже голодні роки бували і раніше, і не лише в Російській імперії (зокрема, 1891 року), а й в інших державах, але тоді з ними хоч якось пробували боротися і допомагати нещасним.

1933 року в Україні все було інакше, і саме тому я вважаю цей Голодомор не лише геноцидом, а й етнотерором — на відміну від голоду після Другої світової війни, який теж знищив кілька мільйонів українців. Бо тоді мешканці із, як ми її називали, Великої України, могли врятуватися від голоду в Західній Україні. Знаю про ті роки з розповіді батьків — мої земляки ділилися останньою крихтою з братами зі Сходу. І саме завдяки цій братній допомозі вдалося врятувати від голодної смерті мільйони мешканців Сходу і Півдня України та їх дітей, бо у нас, в Галичині, хоч і жилося сутужно, але якась їжа ще водилася. Бо не було у нас ще колгоспів тоді, які перетворили господарів якщо не в рабів, то в жебраків. І ніхто з них не постраждав від УПА, від «бандерівців» — більше того, була навіть директива керівництва ОУН, УПА, яка закликала всіляко допомагати їм. Так формувалася і гартувалася єдність українського народу.

Ніхто не знає, скільки мільйонів невинних загинуло тоді від голоду. Але... Які ж першопричини геноциду і етнотерору українського народу — Голодомору 1933 року? Основна причина, названа в «Нарисі історії Комуністичної партії (більшовиків) України» М. Попова, виданому 1928 року: «Наша (більшовицька. — Д.К.) партія на Україні після Жовтня не могла взяти влади в свої руки, бо не була ще досить міцна. Вона мала проти себе з'єднаний фронт українських націо-

Саме у більшовиків училися німецькі нацисти винищувати цілі народи, саме в них запозичували сталінський досвід.

нальних соціалістичних партій, що спиралися на компактні маси української дрібної буржуазії, насамперед селянства. Не відколовши хоч би частину цих мас від впливу національних соціалістичних партій, не можна було думати про здобуття влади». Відколоти не вдалося. Тож, як сказав один із більшовицьких діячів Володимир Затонський, «а тому доводиться вести війну з українським народом, а більшовиків тільки невеличка жменька».

Українське селянство всіляко опиралося колективізації, деколи доходило і до збройного опору. І тоді більшовики вдалися до найрадикальнішої форми геноциду — знищити фізично непокірне селянство, змусивши тих, хто залишиться, керуватися тваринними інстинктами, щоб просто вижити, зламавши і їхню волю, і опір чи навіть натяк на нього. Не випадково незадовго до Голодомору була згорнута і державна програма «українізації», чи, як тоді ще називали ту масову кампанію, «коренізації». Тобто спочатку знищили духовно, потім фізично, а тих, національно свідомих, хто залишиться живим, вже в індивідуальному порядку ліквідують «чекісти».

Тож заява народного депутата України Александровської в одній з телепрограм «Свободи» Савика Шустера про те, що Голодомор 1933-го не можна назвати штучним, свідомо організованим геноцидом тому, що понад 30 відсотків тодішнього керівництва СРСР були... «українцями», м'яко кажучи, не відповідає дійсності, бо вона, поперше, свідомо підміняє поняття «українець» і «народжений в Україні». Якщо послуговуватися цим принципом — де хто народився, то, можливо, їх і буде 30 відсотків — але не українців. Так, безпосередньо на місцях, у селах політику більшовицького геноциду реалізовували не лише приїжджі, а й місцеві жителі. Але так само в Камбоджі камбоджійців винищували камбоджійці. Але та трагедія також

визнана світовою спільнотою геноцидом.

Слід зауважити, що Голодомор 33-го в УРСР вразив і, як б сказав, навіть солідаризував, об'єднав усіх українців поза межами України, передусім у Західній, котра входила тоді до складу Польщі, навіть незалежно від їхніх політичних поглядів. До збору допомоги для голодаючих в УРСР активно взялися і церква, і націоналісти, і навіть Комунисти з КПЗУ. Але від цієї братньої допомоги керівництво УРСР відмовилося. Тоді ОУН, щоб привернути увагу світу до української трагедії, організувала, як відплату СРСР за Голодомор, вбивство радянського консула Майлова у Львові 22 жовтня 1933 року. Комуністична партія Західної України за свою позицію щодо Голодомору та ситуації в УРСР стала чи не першою жертвою більшовицького терору. Коли 1939 року радянські війська захопили Західну Україну, «чекісти» фізично винищили майже всіх її членів, звинувативши все в тому ж «українському буржуазному націоналізмі» та різноманітних «ухилах». За опір примусовому вилученню харчопродуктів в українського селянства, невиконання непосильних планів з лібозаготівель і саботажі більшовицьких директив з Москви тільки в 1933 році в Україні було репресовано майже 30 тисяч українців-комуністів, членів КП(б)У, яких звинуватили в тому, що вони «охоплені заразою петлюрівщини».

Нині тема Голодомору 33-го стала однією із провідних в українській пресі. Я ж хочу розповісти про те, як свідомі українські патріоти, зокрема на Сумщині, збирали інформацію про Голодомор, коли така діяльність вважалася антирадянською і за неї тоді можна було одержати «гонорар» у кілька років ув'язнення.

1967 року я став науковцем Роменського краєзнавчого музею. Тут доля звела мене з багатьма цікавими людьми, свідомими українськими патріотами, ентузіастами краєзнавства. Найяскравішою постаттю серед них був, безперечно, Феодосій Сахно з містечка Смілого. Саме від нього я найбільше довідався про Великий Голод 1933 року в Україні — Феодосій Іванович пережив його. Оскільки ця тема тоді старанно замовчувалася, ми, розуміючи загрозу втрати цінної інформації, а отже, й історичної пам'яті народу, збирали матеріали. В архіві музею зберег-





лися газети тих років, і навіть по них, за дотичними ознаками і даними, можна було уявити масштаби трагедії. Бо коли в газетах того часу поряд з віршем Павла Тичини «Партія веде» друкувалися переможні реляції про те, що, наприклад, колгосп імені Леніна виконав одинадцять річних планів, то не важко здогадатися, що з того села вже вигребли і вимели все. Повідомлення ж про те, що голова колгоспу «Перше травня» розстріляний за зрив хлібозаготівель (друкували в тодішніх місцевих газетах і таке), свідчили про стиль партійного керівництва і методи, якими більшовики домогалися виконання планів отих самих хлібозаготівель. Очевидці ж трагедії повідомляли страхітливі подробиці. Так, колишній голова колгоспу з села Плавинище Холоша розповідав, як мордували його в НКВД за невиконання плану по розкуркуленню і виселенню «ворогів народу» із села. Житель Смілого, Микола Бойко розповідав, як його заарештували і засудили на 25 років ув'язнення лише за те, що він, будучи трактористом, дозволив своєму помічнику-причіпнику, дванадцятирічному хлопцю, взяти жменю півного зерна із сівалки, щоб врятувати від голодної смерті матір — вдову червоноармійця.

Звичайно, ця наша діяльність не лишилася непоміченою. Через деякий час довелося вже мені мати розмову з начальником Сумського обласного управління КДБ полковником Чепаком, котрий популярно пояснив мені, чому збір інформації про Великий Голод є «антирадянською діяльністю»: «Що ти розповідаєш мені про тридцять третій? — сказав він тоді. — Я народився в Яготинському районі і сам хлопчиком ледь не помер з голоду. Так що не треба мене в чомусь переконовувати, я той голод пережив. Але зрозумій ти — не було постанови Політбюро ЦК партії про голод 33-го. Отже, офіційно і голоду не було. Виходить, ти займаєшся збиранням і поширенням наклепницьких вигадок про радянську дійсність. Ця досить таки доброзичлива розмова-попередження, або, як називалася вона чекістською мовою, профілактика, відбулася десь сорок років тому — так з'явилося ще одне свідчення, цього разу полковника КДБ Трохима Павловича Чепака. Саме тоді я написав кілька віршів про голод на підставі розповідей Феодосія Сахна і Бориса Антоненка-Давидовича.

Данило КУПІНЯК

Балада про зраду

«Ми до голоду майже звикли.
Працювали на фермі втрюх.
Але шлунок порожній кликав
Ще зелений колгоспний горох.
Поповзли, щоб ніхто не бачив,
Ми у хашці його густі. Я побачив, що
Федір плаче —

В нього з голоду вмерли всі.
Ми наїлися, як ніколи...
Аж крутилася голова.
Та в контору доніс Микола,
Хоч із нами горох він рвав...
Голова на коні приїхав
І кричав, що «вредителі» ми,
І що ми — «соціальне лихо»
Й не минути нам Колими.
Ми гороху були вже не раді,
А Микола, який зробив
Перші кроки по стежці зради,
Кусень хліба на нас заробив».

На роменським базарі

Рік тридцять третій. Голод. Раннє літо.
Вперемішку із мертвими лежать
Живі ще, спухлі. А над ними вітер
Розгойдує великий транспарант.
Об'єднані в колгоспі сірі маси
Селян вже в «світле майбуття» ведуть.
Хтось попередив: «Не купуйте м'ясо
Ви на базарі — людське може бути».
А на червоному транспаранті:
«Перша фаза соціалізму успішно
завершена!»

П'яний дід

П'яний дід в осінній ранок
Тихо сів біля мене на лаву.
Де набрався старий так рано? —
Ворухнулася думка мляво.
«Внучку, ти ж пробач старому.
Трохи випив я, — мовив дід. —
України і свого дому
Я не бачив аж тридцять літ!
Зараз я підмітайло, видиш?
Чи, по-писаному, двірник.
Та за що півжиття відсидів? —
В нього з стогоном вирвався крик. —
Та чи міг я тоді мовчати
В тридцять третій голодний рік,
Коли сина рубала мати?
Не забути цього повік!
І сказав я, що Сталін — сука,
Коли голод такий зробив.
Двадцять років за це відстукав —
Лиш за те що людей любив».
Й заспівав: «Страна моя родная!
Есть большие реки и моря.
Я другой такой страны не знаю,
Где вокруг — тюрьма и лагеря...»
«То щасливий ти, що не знаєш,
Як «гуманна» наша тюрма.
Я дізнався в Колимським краї
Є чорти, але Бога нема.



Мрія про гармати, настільки потужні та далекобійні, що кількох пострілів було б достатньо, щоб зламати бойовий дух супротивника, протягом багатьох століть не давала спокою і полководцям, і державним діячам. У результаті на світ з'явилася ціла плеяда гармат-монстрів, що, як правило, не виправдовували надій, які покладалися на них замовниками й творцями.

Кілька століть титул «супергармат» ділили між собою два виробники: відлита в 1408 році для лицарів Тевтонського ордену облогова бомбарда (гавбиця) вагою 208 т і російська «цар-гармата». Але якщо про першу майже не збереглося відомостей, крім її класу, маси та замовника, то про другу, відлиту в 1586 році 890-мм гармату з 40-тонним стволом довжиною шість калібрів (5,34 м), яка й дотепер є однією з прикрас Московського Кремля, природно, набагато більше.

Хоча й тут без загадок не обійшлося. Наприклад, «цар-гармата» довго вважалася «фортечним дробовиком» (гігантською станковою шротівницею). Це навіть відбилося в одній з її назв («дробовик російський»). Лише у 1980 році, коли її реставрували в Серпухові, виявилось, що це зовсім не шротівниця, а облогова бомбарда! Правда, як її збиралися доставляти до фортець ворога, так і залишилося загадкою.

Адже спочатку у неї не було звичайного лафета: лише в 1835 році для «цар-гармати» виготовили декоративний чавунний лафет і такі ж ядра (порожні усередині) — позаяк гармата стріляла кам'яними ядрами вагою близько 800 кг. Тоді ж з'ясувалося, що з «цар-бомбарди» був зроблений щонайменше один постріл.

Калібр «цар-гармати» дійсно вражає, і не випадково, що й дотепер багато фахівців з історії зброї вважають її самою великокаліберною артсистемою в історії людства. Однак це було б неправильно: існувало дві гармати із ще більшим калібром. Коли в 50-х роках минулого століття на зміну елегантним вітрильникам прийшли поки що незграбні, але міцні плавучі броненосні батареї, а потім і перші броненосці, перед артилеристами відкрилися два шляхи боротьби з бронєю: або розбивати її, струшуючи цілі плити, або пробивати наскрізь. У першому випадку снаряд діє переважно своєю масою, у

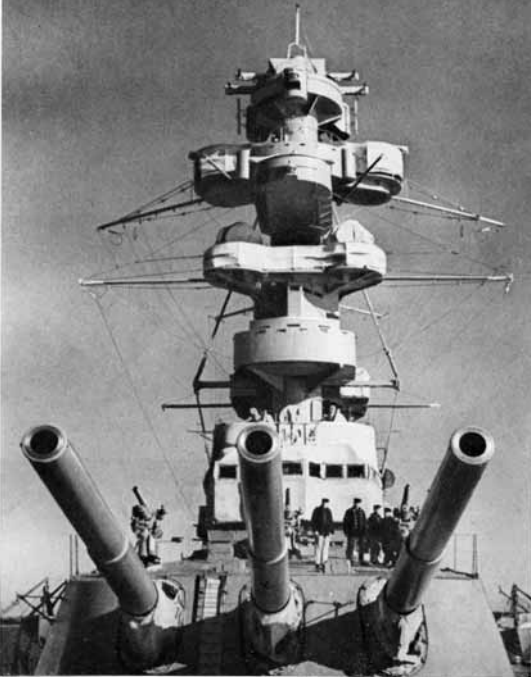
другому — за рахунок великої швидкості й гострої форми. Ну а оскільки для гладкоствольної артилерії того часу був можливий лише перший спосіб, то її конструкторам не залишалося нічого іншого, як нарощувати калібр. Саме так зробили американці, які після невдалих перших досвідів з нарізними гарматами зробили ставку на потужний бронейний «кульовий снаряд» (ядро).

Як наслідок, на світ з'явилися «колумбіади» (так тоді називали в Північно-Американських Сполучених Штатах гігантські гармати), які швидко здолали шлях від «скромного» калібру усього в 12 дюймів до 20-дюймових 59-тонних (і це тільки вага ствола) колумбиад Родмана, які метали 442-кілограмові ядра. Подібна гармата в 1868 році була виготовлена й успішно випробована у Російській імперії (так звана «пермська цар-гармата» зі стволом вагою 46 т, яка стріляла 459-кілограмовими ядрами), але застосування вона не одержала.

Не залишилися осторонь від «гонки калібрів» і англійці. Ще в 1856 році вони створили берегові мортири системи Маллета з 50-тонним стволом калібром в 36 (!) дюймів, зруйнувавши 270-літню монополію «цар-гармати» на найбільший калібр.

Проте наприкінці Другої світової війни з'явилася ще одна 914-мм гармата напівстаціонарна облогова мортира «маленький Давид». Цікава історія її появи. Під час Другої світової на одному з американських авіаційних полігонів була споруджена стаціонарна гладкоствольна мортира для випробування авіабомб.

Так стаціонарний бомбомет перетворився в облогову мортиру, яка перевозилася на двох підкатних візках, що буксировалися важкими сідельними тягачами. На одному перевозився ствол довжиною 9,3 калібра (8,53 м) і масою 40,6 т, на іншому — рамний лафет. До «транспортно-настановного комплексу» входили також бульдозер, екскаватор (обидва для облаштування вогневої позиції) і підйомний кран для заряджання. У цілому підготовка позиції та збирання мортири займали 12 годин, що було зовсім непогано для артсистеми такого класу. Заряджався «ма-



ленький Давид» досить архаїчним способом — з дула. Спочатку укладався 100-кілограмовий заряд пороху, а потім снаряд, що важив 1678 кг. Максимальна дальність стрільби становила 9,65 км, а вражаюча дія була приголомшуючою.

Втім, мортири Маллета й «маленький Давид» були самими великокаліберними, але аж ніяк не найбільш потужними гарматами в історії світової артилерії. Тут пальму першості ділять між собою інші два «стріляючі вироби» — німецька 807-мм 40-каліберна (32 м, вага ствола 400 т) залізнична гармата «Дора» і японська 460-мм 45-каліберна (20,7 м, вага ствола 165 т) морська гармата «тип 94» для найбільших у світі лінкорів типу «Ямато». Перша — чемпіон з маси снаряда (бронейбийний важив 7088 кг), друга — з вогневої продуктивності. Дійсно, якщо «Дора» й однотипний з нею «Густав» робили тільки по три постріли на годину, що відповідало вогневій продуктивності

21 264 кг/год, то 460-мм гармати японських лінкорів — до двох пострілів на хвилину. Природно, ці монстри одержали вкрай обмежене застосування — правда, з різних причин. Якщо для «Дори» не знайшлося підходящих цілей (вона проектувалася для боротьби з французькими фортами лінії Мажино і бельгійськими Льежського укріпленого району, що мали глибоко розташовані підземні спорудження і водночас значну площу, але «спізнилася з народженням» на півтора роки, будучи повністю готовою тільки в листопаді 1941-го), то японська корабельна надартилерія відбивала повне нерозуміння місцевим військово-морським керівництвом тієї істини, що час лінкорів, як головної сили військових флотів, скінчився ще у 30-х роках.

Проте і та й інша артсистеми знайшли певне застосування. Наприклад, «Дору» використали під час третього штурму Севастополя в червні 1942 року, причому із 53 пострілів результативним виявилось лише п'ять.

Артилерія «Ямато» і «Мусасі» використовувалася більш активно — лінкори «відзначилися» у п'яти морських битвах. Крім того, «Ямато», імовірно, потопив своїм головним калібром американський легкий авіаносець. Але в цілому і від «надгармат», і від оснащених ними «надкораблів» очікували більшого.

Хоча інакше, мабуть, і бути не могло. Адже «артилерійські шедеври» останніх передвоєнних років і Другої світової знаменували собою не тільки вершину, а й кінець «традиційної епохи» артилерії...

Сергій ГОНЧАРОВ



STELLA

Класичний діловий костюм

«STELLA» — це поєднання кращих традицій майстерного пошиття і сучасних технологій разом із ретельним відбором тканин та багатоступеневим контролем, які дозволяють створювати унікальну продукцію, виготовлену професіоналами для тих, хто цінує справжню якість і стиль.



м. Кіровоград:

вул. Карла-Маркса, 10а
тел.: (0522) 361-055.

м. Дніпропетровськ:

просп. Карла Маркса, 66а
тел.: (056) 370-43-35;
просп. Кірова, 106
тел.: (056) 374-54-35;
вул. Сучкова, 50.

м. Київ:

ЦУМ, 3-й поверх;
вул. Софіївська, 4
тел.: (044) 278-30-17;
вул. Попудренка, 7а (м. Дарниця)
тел.: (050) 384-22-28.

м. Чернівці:

вул. Кобилянської, 18
тел.: (0372) 523-309.

м. Львів:

вул. Шпитальна, 1
ТЦ Магнус, 5-й поверх
тел.: (0322) 444-492;
вул. Городоцька, 179 3-й поверх
тел.: (0322) 457-646.

Костюми нової колекції від ТМ «STELLA» пропонуються по ціні від **449 грн.**

З питань співпраці звертайтеся за тел.: (067) 411-00-00
e-mail: valentin@stella.net.ua;
e-mail: office@stella.net.ua;
website: www.stella.net.ua

На правах реклами

На ринку медичних препаратів ЕРГОС — беззаперечний лідер, який посилює потенцію, даючи людям можливість повноцінного життя.

«Тілесна стриманість — шкідлива», — вважають медики, а регулярні заняття коханням дають багато переваг чоловікам. Відома залежність загального стану здоров'я від регулярності статевих контактів. Встановлено, що нормальне статеве життя зменшує ризик серцевих захворювань. Учені з'ясували, що у чоловіків, які займаються коханням три рази на тиждень або частіше, вірогідність інфаркту та інсульту знижується удвічі. Урологи вважають, що існує пряма залежність між частотою еякуляції і розвитком раку передміхурової залози.



Переможниця Олімпійських ігор-2008 у Пекіні рядовий служби за контрактом Галина ПУНДИК:

«Відіграти 10 «уколів» у китаянок «на їхньому полі»?.. Такого в історії Олімпійських ігор ще не було»

У липні на чемпіонаті Європи з фехтування жіноча збірна України із шаблі дійшла до фіналу, а в жовтні на чемпіонаті світу підтвердила, що це не була випадковість, знову посівши друге місце. Найдивовижніше те, що в команду входили юніори – Галина Пундик, Олена Хомрова, Ніна Козлова (на Олімпіаді її замінила Ольга Жовнір), а Ользі Харлан на той час виповнилося лише шістнадцять.

– Галю, ви просто створили сенсацію на Олімпіаді – виграли «золото» в командних змаганнях шаблісток. На помості ви вразили всіх своєю емоційністю. А в житті як?

– Різниця – жодної. Коли ми збираємося командою, нас важко переговорити та пережартувати. Так не хочеться прощатися з дитинством...

– Це правда, що твій шлях до фехтування пройшов через бальні танці?

– Багато хто починав фехтувати під враженням відомих кінофільмів. У мене все було не так. До секції фехтування мене привів молодший брат, який на той час уже фехтував. А мене батьки спочатку віддали на бальні танці. Проте вони мене чомусь не приваблювали. А фехтування... Я й гадки не мала, що там мені одразу сподобається. Мабуть, тому, що тренер Валерій Вікторович Штурбабін організував роботу так, щоб нам усім було

цікаво. Різноманітні ігри, раз на тиждень – обов'язково змагання... А призи купував за власні гроші. Стимул, як для малечі, був величезний! До речі, Олена Хомрова та Оля Харлан також прийшли у фехтування з танців.

– Яка специфіка суддівства у фехтуванні? Адже тут все дуже складно...

– Сучасний фехтувальний бій проводиться з використанням електроустаткування для фіксації уколів. Апарат сигналізує нанесення уколу вмиканням ламп різних кольорів. Так, дійсні уколи відзначаються червоною або зеленою лампами, а недійсні – білою. Якщо загораються одночасно кольорова й біла – це означає, що спочатку був нанесений недійсний укол, і в цьому випадку дійсний не зараховується.

– Напевно, олімпійське «золото» не було б завойоване без підтримки родини?

– Так. Хоча мої батьки й далекі від фехтування, саме вони повірили у нас з братом. Батькові доводилося оплачувати всі наші виїзди на змагання.

– Галю, коли ви розпочали інтенсивну підготовку до Олімпіади?

– Приблизно за місяць. На зборах в Алушті ми з дівчатами вихо-



Рядова служби за контрактом Галина Пундик, заслужений майстер спорту. Чемпіонка світу-2007 та срібна призерка чемпіонату Європи-2007 в командних змаганнях. Чемпіонка світу 2008 року в командних змаганнях серед юніорів. Олімпійська чемпіонка 2008 року у Пекіні. Тренер – Валерій Штурбабін.

дили на перше тренування о шостій ранку, щоб максимально змодельювати час олімпійського турніру. Уже тоді від тренера ми знали, що в першому командному двобої нам доведеться зустрічатися з іменитою і титулованою російською збірою. Ми переглядали відеозаписи, аналізували сильні й слабкі сторони росіянок і готувалися давати бій саме цій команді.

– Тож сталося так, як гадалося?..

– У чвертьфіналі з титулованою збірою Росії (до речі, вона в 2001, 2002 та 2004 роках виграла «золото» чемпіонатів світу) із дев'яти двобоїв ми виграли шість, два завершили внічию (5:5). І лише напівфіналістка індивідуальних змагань Софія Велика своєю виграшем підсолодила росіянкам гіркоту поразки (6:5). У підсумку – більш ніж упевнена – і дострокова перемога нашої збірої (45:34). Отже, коли ми виграли у росіянок, то повірили, що зможемо перемогти й американок.

– Останніми на шляху до перемоги стали китаянки...

– Суперниці вирішили «взяти» нас не тільки вправними уколами. Уявіть – оглушливий лемент після кожного зіткнення шаблями, начебто це вони першими «укололи» українок і їм треба зараховувати



бали! І ми «попливли». Рахунок 15:25 — ну як відіграти 10 «уколів» у китайок «на їхньому полі»? Здається, такого ще не було в історії Олімпійських ігор.

Але дива трапляються. І роблять їх люди. В останньому, дев'ятому підході суперниць віч-на-віч зішлись 17-річна Харлан і 24-річна Ксю Тан. 36:40. Китаю до чергового на Іграх «золота» — 5 «уколів», Україні до першого — дев'ять. І Оля їх зробила! Я впевнена, що при рахунку 44:44 не тільки зал та ми з дівчатами, а й вся Україна завмерли. Після обопільного випадку суперниць увімкнувся наш світлофор. Але замість того, щоб присутити українкам перемогу, судді дивляться відеоповтор і... призначають перегравання. Китайка йде в атаку, Оля задкує, але, захищаючись, встигає «рубнути» суперницю по рукаву. Лунає несамовитий крик Харлан. І ми розуміємо — це перемога! 45:44!

— **Галю, окрім родини та уболівальників, за тебе хвилювалася ще одна людина...**

— Все то ви, журналісти, знаєте (*сміється*). Дійсно, мене підтримував Владислав Третяк, нагадаю, бронзовий призер Олімпіади-2004. До речі, він також військовий — старший лейтенант Збройних Сил.

— **Дуже розчарувалися, коли стало відомо, що до Пекіну Влад не поїде?**

— Так, засмутилася, але тут нічого не вдієш... Цього разу він не зміг взяти ліцензію, хоча, переконана, для Владислава афінська Олімпіада — не остання в житті. Втім, він допоміг мені своїми порадами, адже у нього вже був досвід виступів на таких змаганнях. Тому під час підготовки і безпосередньо в Пекіні у важкі хвилини я телефонувала Владові. Крім того, часом мені просто хотілося почути голос коханої людини, відволіктися від змагань і тренувань психологічно. Часто набирала його номер навіть уночі, коли не могла заснути.

— **І давно ви разом?**

— Два роки. А знайомі вже чотири. Ви ж розумієте, що у нас одна фехтувальна родина. На змагання часто так і їздимо — четверо хлопців, чотири дівчини (*сміється*). На дискотеки, по нічних клубах ми не ходимо, тому й відносини часто зав'язуються в нашому тісному колі. Мене саме взяли в збірну, а Влад уже був бронзовим призером Олімпіади. На той час для мене, маленької дівчинки, він був кумиром.

— **А де зараз ти зберігаєш свою олімпійську медаль?**

— З собою ношу... у сумці. Постійно запрошують на зустрічі, інтерв'ю. Навіть її ремінець вже геть заношений...

Бесіду вів Андрій СИДОРОВИЧ

Устагал
"Війська України"
з найкращими поданнями
Олімпійська команда
2008 р. Зундик
Таліна
Група

Житлово-готельний комплекс «Теплий стан» в смт Немішаєве по вул. Заводська, 50

1-кімнатна 52,24 м²
2-кімнатна 83,09 м²

Житловий комплекс в м. Ірпінь, вул. Мечникова, 24А

ціна від 8500 грн/м²

ціна від 6500 грн/м²

1-кімнатна 44,35 м²
2-кімнатна 65,27 м²

Відділ продажу: «ЕВО груп»

8 (044) 331-84-04; 331-81-30; 332-51-04

evo
GROUP



ЧИТАТИ НЕ МОЖНА ЗАБОРОНИТИ

Кому в цій одвічній формулі особистого вибору кожний має поставити сам — в силу своєї начитаності чи, на жаль, безграмотності

Коли ми разом із Начальником управління особового складу штабу Західного оперативного командування полковником Олександром Удовенком дарували свої книжкові збереження бібліотеці Будинку офіцерів Львівського гарнізону — близько п'яти тисяч примірників, — на душі було затишно.

Лише через читання доброї книжки можна повернутися до культури справжньої, класичної, істинної. Скільки б не було інтернетів, скільки б терабайт не зберігали аудіофайли, лише книжка залишиться найкращим джерелом знань, справжнім другом, котрий підкаже хоча б, як саме пишеться те чи інше слово. Саме зараз як ніколи актуальним є анекдот, коли таксист цікавиться, чому гарно вбраний пасажир на задньому сидінні, тримаючи книжку в руках, вголос висловлює здивування і ледь не крайніми словами коментує прочитане: «Матінко рідна!.. Ніколи не міг собі уявити!.. Не може бути!.. Та ви що!.. Не вірю!..» Терпець таксиста уривається: «Перепрошую, а що саме ви читаєте?» І відповідь пасажир перевершує усі сподівання: «Таж український орфографічний словник!»

Скільки ж ще орфографічних «америк» мають відкрити для себе у словниках, у тому числі довідниках наголосів, наші командири, лейтенанти, курсанти, солдати!..

Отож ми з полковником Олександром Удовенком пережили чимало приємних хвилин, помітивши наші книжки на стендах і просто на столах бібліотеки.

Але задоволення від благодійного кроку поволі стихало, коли виявилось, що ще кілька років тому за умов тотального реформування, а тихо і чесно кажучи — немудрого скорочення у стилі «давай-давай-быстрее», книжки з бібліотек де-

яких частин і гарнізонів... просто кинули у вогонь. Пояснювали просто — не було грошей і пального на перевезення книжкових фондів до іншого місця, де класики вижили б.

Ліс рубають — тріски, пробачте, лесі-українки та івани-франки в усі боки розлітаються!..

Коли я чую сьогодні різного гатунку наших «борців» з інакомислячими, я хочу спитати: а ви, перепрошую, коли востаннє, в перервах між «боротьбою», читали, скажімо, «дедушку Маркса»? Не читали? А як же «боретесь», не знаючи, звідки в саме тієї ідеології «ноги ростуть», не знаючи суті і джерел її? Адже сьогодні у Великій Британії твори Маркса розкуплені до останнього примірника: ще Карл передбачав кризи капіталізму... Його вивчати треба, а не вилучати.

Я переконаний, що демократія існує і взагалі починається не там, де з бібліотек вилучають і випаляють, а тільки тоді і тільки там, де їх збагачують! Там, де можна узяти з полиці і Маркса, і Біблію, і Коран, і Тору. І, за умов ретельного, добросовісного читання, самому вже скласти думку, до чого схилитися і кому довірити свою віру.

Безграмотність, неінтелігентність, бовдурство, фельдфебельство будь-якого масштабу вдається побороти лише культурою, котра неможлива без книжок... Усіх без винятку.



Олександр УДОВЕНКО — «меценат» не за статком, а за покликанням

Читати! Читати все! Від Нестора Літописця — до Едічки Лімонова!

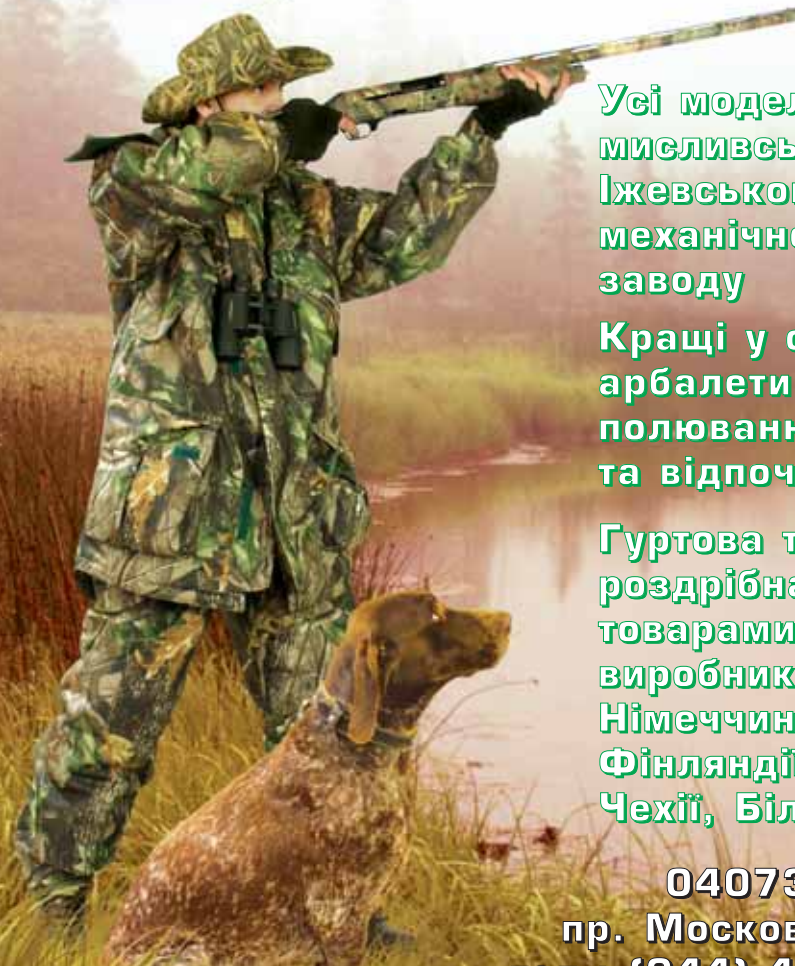
Читати не можна заборонити...

А кому в цій одвічній формулі особистого вибору кожний поставить собі сам — в силу своєї начитаності чи, на жаль, безграмотності.

Дуже до речі: молоді офіцери штабу, почувши про подарунок полковника Олександра Удовенка, взяли в бібліотеці і читають-перечитують класично-армійську «50 лет в строю» Ігнат'єва. Із захватом оповідають: ти диви, все у нас сьогодні, як колись, як тоді!.. Приємні відкриття!

До слова: Ігнат'єва теж колись забороняли...

ПРОМИСЛОВО-ТОРГОВЕЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО МИСЛИВПРОМПОСТАЧ



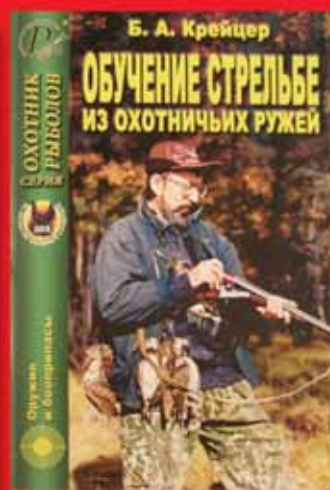
Усі моделі
мисливської зброї
Іжевського
механічного
заводу

Кращі у світі луки,
арбалети для
полювання, спорту
та відпочинку

Гуртова та
роздрібна торгівля
товарами
виробників США,
Німеччини,
Фінляндії, Італії,
Чехії, Білорусі

04073, Київ-73
пр. Московський, 20
тел.: (044) 464-49-69
419-78-78
e-mail: ohotsnab@ln.ua

Азербайджанські
ножі ручної роботи





ЦЕНТР ВОССТАНОВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИИ №1 в Украине



- **NEW!** Восстановление информации с FLASH-накопителей
- Восстановление информации с дисковых накопителей: HDD (в том числе RAID), DVD, CD и др.
- Гарантированное уничтожение информации
- Расследование ИТ – инцидентов и компьютерных происшествий (computer forensics)
- **Акция** : бесплатное восстановление данных с Hi-End жестких дисков Samsung  и серверов HP 

04071, г. Киев, ул. Верхний Вал, 34; тел.: 467-7540; www.epos.ua; e-mail: recovery@epos.ua